

A HÖSKÖLTEMÉNYEKRŐL ÁLTALÁBAN.

CSENGERY ANTALTÓL.

Terem a hősköltemény, mint a népdal. Csakhogy a népdal ezer meg ezer forrásból fakad szüntelen: míg a hősköltemény óriás folyam, mellynek kezdete századokkal vezet vissza mesés világba, túl a történet határain.

A hősköltemény anyagát a hagyományok képezik, mellyeknek kezdőpontját ott kell keresni, midőn az istenek felőli mondák történeti emlékezősekkel csatlakoznak. Idővel az istenalakok mindinkább eltűnnek az emberi hősök mögött, s tényleges viszonyok lépnek az előtérbe. A népek még ifjú korukat élik, merész, kalandos tettek korszakát; s az események erősen hatnak a nép fris, élénk képzeletére. Nemzedékről nemzedékre szállnak aztán a mondák; a késő utókornak az ifjuság emlékezősei gyanánt tűnnek fel a távol ködében, hol ég és föld összefoly, s csodás világításban látszanak az alakok nagy-szerű körvonalai. Hol a történetirő csak elmosódott árnyképeket lát: a költő élesen megkülönbözteti s utánrajzolja a körvonalat. Mert nem az ítéset fáklyájával közelít azokhoz, hanem azon gyermek hittel, melylyel dajkáink meséin csüggénk egykoron.

A hagyományokat, mondákat a szó, a beszéd őrzi meg. A történetírás

előtt keletkeztek; s nélkülözék az anyag azon merevségét, melyet az írástól kölcsönöz a történet. A mit az életben látunk, a hogy a napi eseményekkel bánik a hir: az átképzés, alakítás szintazon szabadságát engedik a mondák. A mint szájról szájra szállanak: újabb adalékokat veszen fel az eredeti anyag, mellyek betöltik a hiányokat, a hézagokat az események közt, egybefűzik a mi szét és külön van válva, egyszerűsítik a bonyolultat, megnagyítják az idomokat, s bensőbb jelentőséget tulajdonítanak az esetlegesnek. Ez átalakítási, kiszélesítési eljárás, számos nemzedéken át folyván, egyberontja végre az események valódi összefüggését, annyira elleplezi a történeti igazságot, hogy többé semmiként sem lehet tisztán kivenni. Másfelől azonban a mi megszűnt történet lenni, épen ez eljárás által lesz nagyszerű költeménynyé. A népszellem mintegy öntudatlanul jár el e költői föladatban, díszítve, rendezve, toldva, indokolva.

S az ekkép keletkezett hősmondák hamar ömlenek versbe, dalba; hamar vesznek fel rimet vagy mértéket, melly az emlékezést elősegíti. Az anyag némi tetszetős idomot nyer, mi az írási följegyzést pótolja. E dalok a leendő hősköltemény részei; runók, mint északi rokonaink nevezték; rhapsodiák, mellyekből utóbb egy Mahabarata, Sahnahme vagy Iiasz alakul. Dalnokok lépnek föl, kik a mondák terjesztését tüzik föladatul; s e dalnokok egymás közt élő összeköttetésben állván, versenyző hévvel igyekezzenek betölteni a még létező hézagokat, egybefűzni az egymásnak megfelelő részeket, emelni a hősmondák költői tartalmát s tökélyesíteni a külidomot. S a mint e dalnokok egymás után következnek, a későbbi kiegészíti a hiányokat, miket előde hagyott, elsajátítja a szép fordulatokat, nagyszerű vonásokat, mellyek elődének sikerültek. A történeti alap megkezdett fölosztása mindinkább terjed: mert nem a történeti tények általában fontosak a mondák dalnokai előtt, hanem csak a nagy tettek és „sorsok,” — ha szabad e kifejezéssel élnem, — a kitünő, kiemelkedő momentumok, mikben a mondák uralkodó szelleme legjelentékenyebben nyilatkozik. S midőn egyfelől minden fölösleges lomot, kisebbszerű részletet levetkőznek a mondák, másfelől a bennök munkás költői eszme mintegy kiegészíti önmagát. Így nyernek a hősmondák mindig tisztább, mindig szilárdabb alapot. A szétszórt vonások aztán néhány kiemelkedő pont körül csoportosulnak, az egybeillő, együvé tartozó események egy mondakörre alakulnak. Minden dal, minden cselekmény ott foglal helyet, hová az elemek rokonsága vonja. S az alakulás folyton foly, míg a mondakör minden költői törvények betöltésére törekedvén, egy összefüggő teljes egészben nem találja fel részeinek súlyegyenét. A költő, ki ez építészeti föladatot teljesíti, utósó helyen áll a dalnokok sorában s egyszersmind magasan mindnyájok fölött. Népelmű hűséggel teremtő önállóságot, a szemlélet friseségével s a részletek amaz elevenségével, melly a

balladákat oly vonzókká teszi, nagyobbserü rendező lángészt kell párosítania. A génius ihletére van szükség, hogy szellemet öntsön a nagy tömegbe, s léteges egészszé alakítsa azt.

Természetes aztán, hogy az illy költemény, melly ekkép minden fejlődési fokon átment, végső megállapodásában szükségkép a legtökélyesebb mű. Egész korszakok dolgoztak rajta, hogy a tartalomban oly gazdagságot, oly benső teljességet idézzenek elő, minőt egyes, bármi nagy költő képzelme nem képes teremteni. A Homérok és Firdusiak, ki a századok költői művét mintegy bevégzik, épen azért nyujthatnak nagyszerűbbet, mint Tasso és Camoens, Zrinyi és Vörösmarty, mert az anyagot készen, költőileg bevégezve találják, mit az utóbbiaknak saját tehetségükkel kell előállítaniok. — Azonban épen az anyag végtelen gazdagsága, az episodok tarka sokasága, mellyeket egyetlen mű rá-májába kell szorítani, okozza rendesen, hogy a nagyobbserü hőskölteményekben, miken századok dolgoztak, nincs meg azon kerekdedség, azon szoros műegység, melly egyes nagy írók önalkotta műveit jellemzi. Nem is említem az ind hőskölteményeket, e végtelen Iliászokat, az emberi képzelem eme szörnyeit, azon éghajlat alól, hol maga a természet is óriási idomokban alkot, s mintegy tulcsapong a rendes tenyészeten. Mellőzöm most — miről más alkalommal szólандok — a Sahnahmét, a zend nép e széles költői krónikáját, mellyben a történeti emlékezések úgy vegyülnek az őskor csodás regéivel, mint a Csil-minar óriási romjain az ékirat sphinxekkel, egyszarvuakkal szárnyas bikákkal. Magán az Iliászban is tűnnek föl aránytalanságok; kiválnak mintegy azon részek, mellyek eredetileg az Akhilleiszt képezék, és a mellyek utóbb toldatván ezekhez, egy nagyobb művé szélesíték ki a régibb, szűkebb alapú tervet. Bővebb fejtegetés helyett, mi igen messze vezetne, főleg Müller O. és Welcker, Knight és Grote Homer-tanulmányaira figyelmeztetjük olvasóinkat.

De térjünk értekezésünk folyamára.

Említők, miként a népek merész és hős lelkesedéssel eltelt ifjusága teremti a hős mondákat. E mondákból a hősköltemény akkor alakul, midőn a népek egyszerű, ősi viszonyaikból kibontakozva, átalakulás küszöbén állanak, de a kezdődő polgárisodás nem törleszté még el az ifjuság emlékezéseit, s az epicus mult tisztán él a nemzet öntudatában. S szükség, hogy a hősköltemény továbbképzését sem idegen mivelttség befolyása, sem más közbejött esemény ne szakítsa meg, míg az egyes részek bensőleg némi súlyegyenre nem jutnak. Szükség, hogy a költő, ki bevégzi, mit a nép és dalnokai nemzedékeken át alkottak, teljesen felfogta legyen nemzeti szellemét, melly öntudatában még azonos a korrallal, honnan a mondavilág úgyszólván kinőtt.

Azonban csak igen ritkán vannak meg valamely nemzetnél mind e kö-

rülmények, mellyek egyedül teszik lehetségessé a valódi hősköltemény alakulását.

Gyakran a kor mostohasága zavart és szakadást hoz a mondákba, úgy, hogy csak rendezetlen tömeg marad fön. Gyakran az egyes dalok, mellyeknek hőskölteménynyé kelle alakulniok, még nem nyertek szilárd központot, midön idegen mivelttség, bonyolult politikai viszonyokkal jövén közébe, akadályozá a további természetes fejlődést. Illy hatással volt a keresztyén polgárisodás Európa némely újabb népeire. Ez esetben, azon népeknél csak hősdalok gyűjteményét találhatni, mellyek a hős költeményt fejlődése előbbi fokán, mintegy keletkezése folyamában mutatják. Más népnél viszont a nép alkotó képzelme és dalnokok hosszú sora annyira megérlelé a hősmondákat, hogy csak az utósó kéz, ama teremtő lángész rendezése hiányzik, melly a kész anyagból összeállítsa a nagyszerü, diszes épületet; de e művész helyett szerény gyűjtő, vagy épen rideg krónikairó jő, ki „a dalnokok ácsorgó énekeit, s a köznép hamis meséit, mellyek a nemzet bajnok tetteit és háborúit nem engedik feledékenységbe menni,“ — föláldozá a történetírás száraz modorának. Szerencsés nemzet, mellynek még idején támad Lön nrott-ja. Nekünk az utóbbi, a száraz krónikairó jutott. Béla király jegyzőjét értem; szavait idézém.

Már főnebb volt érintve, miszerint a hősmondák a történetírás előtt keletkeznek. Emlitém, miként a költői hagyománynak természetében van, hogy az események sajátképeni összefüggését összerontja, s a történetet költeménynyé alakítja át, miből az utókor kiismerheti ugyan az elődök természet- és világnézetét, társadalmi szokásait és erkölceit, de nem állíthatja össze, mint sokan akarták, a népek őstörténetét. Csak azon kísérleteket említem, miket az Iliászsal tőnek. Mint igyekvének a történetírók már az ó korban — nem is említvén az újabb magyarázókat — lefosztani e nagyszerü műről mindent, a mi költői, mint igyekvének elkülönzeni, a mi történeti. Hasztalan; a hány fő, szintannyi nézet. Magok a magyarázók megczáfolák egymást, leronták egymást. S azért az újabb történetírók, mint Grote, Gerlach és mások, nem folytatják a sikertelen munkát, nem igyeksenek levonni a leplet a nagyszerü műről. Hiszen a hellén festő szavai szerint, többnyire maga a fátyol a mű. Más részről azonban ugyanazon ítéset, melly kész egyberontani a költői hagyományokat is, kész összetörni a multnak e nagyszerü varázstükrét, hogy megnézze, mi van a hát mögött, a történeti szellem, mondom nem kedvező a hősköltemény alakulására. A történetírás fáklyája csozlatja azon csodás világitást, melly az emberi arányokat megnagyítja, s óriás alakban tünteti föl a hősoket.

Nem azt akarom ezzel mondani, mintha a nemzetek fejlettebb irodalmi korszaka nem mutathatna föl nagy epicus költöket. Már főnebb emli-

ténk néhány nagy nevet; de említvén egyszersmind a roppant különbséget is.

Virgil és Homér: e két név mindent kifejez. Vonjatok párhuzamot. E párhuzam nem lehet lealázó a nagy hellén dalnokra; a latin irodalom arany korából egyik első rendű nevet állítok mellé. Mindazáltal a különbség legalább is akkora, mint az utánzás és eredetiség, a mesterség és természet között.

Virgil, mond Ponsard közelebb antik tanulmányában, — Virgil kiválólag a nagy írók osztályába tartozik, az izlés és művészet emberei közé, kiki a styl tanulmánya még nem ölte el a szellemet, de kik főleg a csiszolt kifejezésekben, a nyelv ékességeiben tetszenek maguknak; ügyesek különösen eltalálni a pontot, midőn eleget mond az ember, hogy az olvasót kielégítse, s nem annyit, hogy untassa. Ismerik a türelem határait és soha sem merítik ki azt.

Homér muzsája nem ismeri ez ügyességeket. Személyei gond és szabatos mérték nélkül beszélnek; beszédek terjedelmes lassúsággal folynak. De e költői fecsegés, ha szabad úgy szólunk, jellemző sőt elragadó; s a szellem ama gyermeksége, melly, kényére hagyva, átengedi magát ihletésének, nagyobb érdekel bir, mint a virgili műtökély. Homér sokkal egyszerűbb, hogysen ez értelemben lehessen művészi. Ő több, mint művészi; mert hű, mert igaz. Egyszerű, primitiv erkölcsöket rajzol, gyermeteg nyelven. Elmondja, a mit a dalnoktól hallott, élénk részletességgel, teljes körülményességgel; elmond mindent, a nélkül, hogy nyugtalankodnék a kifejezéseken, mellyek maguktól mindég helyesen és festőileg eligazodnak; s gyakran ismételt leírásokat és beszédeket a kifejezések változtatása nélkül. Az előadás terjedelmét a nyelv folyékonyága, a styl könnyűsége feledteti, e zengzetes és festői nyelv, mellynek hanyagságai is kecsesek, s mellyben a darabosság erő, mint Rubens és Rembrandt képein. Nem ismeré ő azon hamis elegantiát, melly a tulajdonképeni szót számúzi az előadásból. Homér a dolgokat saját néven nevezi, mint a biblia. S a styl egyszerűségének nála a beszéd nyíltszivűsége felel meg. Mig polgárisult körünkben jó izlésre mutat az első benyomásokat elpalástolni, Homér hősei a legnagyobb ártatlansággal rögtön kifejezik az érzelmet, melly őket meglepi. A nevetséges félelme, mi köztünk olly hatalmat gyakorol, olly dolog, mit azok nem ismertek. E nyíltszivűséghez vegyül bizonyos sententiosus hang, melly Homért túlélte, s mit a görög tragikusokban is föltalálhatni.

De nem folytatjuk ez ismertetést.

E néhány vonás kiáltólag mutatja azon tárgyilagosságot, mellyben forma és hang, nyelv, módor és minden közremunkál egy nagyszerű, teljes korrajz előállítására. E közvetlenség az, mire, a hős mondákat illetőleg, a késő kor dalmokai nem képesek többé emelkedni. Az a sok részlet, mi olly elevenség-

gel, olly hűséggel ábrázolja a kort, lassanként elenyész az emlékezetből; a tiszta, jellemző vonások elvont általánosságokká folynak össze a távol ködében; s a természet- és világnézet, melly verőfényként lebegett az elvonult kép fölött, nem hevíti többé a késő kor fiát.

Ha mindemellett lépnek föl utóbb epicus költők, megénekelni a nemzet „régi dicsőségét”: műveik annál inkább megközelítik a valódi hőskölteményt, minél inkább ragaszkodnak a hagyományokhoz, mellyeket a dalnokok szájából vőn át a krónika, s a mondákhoz, mellyek a nép között gyakran akkor is élnek, midőn a történeti szellem már rég kifejlett. S ha történeti korból merít a költő: szükség, hogy beleélje magát a korba, mellyet megénekel, s tárgyától és népe szellemétől legyen át meg áthatva; úgy hogy e tárgytól vegye mintegy a formát, s eme szellemtől a színt, melly előmlik, s a hangot, melly uralkodik költeményén.

Ez uton indult nálunk Arany.

EGY TÖZSÉR A XIII. SZÁZADBAN.

TÖRTÉNETI NOVELLA.

BÉRCZY KÁROLYTÓL.

(Folytatás.)

A mór távozék, Bengabál pedig óvatos körültekintés után, melly meggyőzé, hogy egyedül van a teremben, rejtett lapot nyitott fel a szőnyegfalon, s maga után zárva azt, keskeny folyosón át egy ablaktalan négyszögü kamrába lépett, mellynek körvonalait középről vékony lánczolon lefüggő lámpa világította meg.

A meztelen falakat vaskos szekrények környezék, a közepén pedig, a gyér világú mécs alatt, nehéz márvány asztal állott, melynek egy üregéből a tözsér kules-csomót, egy pergament tekercset, egy kis köedényt s rá illő aczéllapot vőn elő. A köedénybe egy üvegeséből némi folyadékot tölte s ezt a mécsből kölesönzött tűzzel meggyújtván, a kamra egyszerre olly vakító fényü világgal lőn elárasztva, hogy a meggyújtó hirtelen elfordulni, s szemeit a fény ellen kezeivel védni volt kénytelen. Pár percz múlva, midőn az összevont szempiláknak a szokatlan ragyogvány kissé tűrhetőbbé vált, a vékony aczéllapot a köedényre s ennek tartalma fölé illeszté, úgy hogy ez a fehér lángnyelvet lezárván, a kamra ismét a lámpa által nyerte csak világát.

A vékony aczéllemez azonban rövid időn pirosítani kezdett s kevesebb,

mint öt percz alatt tökéletesen izzóvá lön. Az alatta égő folyadék amaz olajoknak volt egyike, miknek vegyrészeit s készitési módját csak a mór tudósok ismerék, kik azt keletről, a gúlák honából hozták magukkal, s kikkel e vegyületek tana sok egyéb csodaszerüvel együtt elveszett. Ez olajok némellyike elolthatlan s olly erős tüzü volt, hogy arany-olvasztáshoz használtaték.

Bengabál nyugodtan bevárva, mig a lemez az izzás tető fokát elérte, a pergament tekereset bontá fel.

— Itt az alkalom, szóló csendesen önmagához; próbára tenni, nem pusztá meséket tartalmaznak-e ezen hyerogliphek, miknek mint Egyptomt legrejtettebb tanai könyvének, birtokához olly roppant árért jutottam. Igen, folytatá kis vártatva, miután a pergamentbe mélyedve, a jeleket kellőleg értelmézé; e pont azt tartja, hogy a valódi gyémánt az izzás bizonyos fokán nyom nélkül enyészik el. Kisértsük meg.

S ezzel a vaspántos szekrények egyikének zárát felnyitva, belsejéből jártas kézzel kis tokot emelt ki, felbontá azt, s tartalmát balkeze markába fordítva, keserü mosolylyal szemlélé. Két rezgő tü, két gyürü s egy kereszt volt ez, mellyeknek arany ágyából legtisztább vizü csiszolt gyémántok villogtak ki. A tözsér azonban piczi vésüt fogott elő, s gyors ügyességgel, melly elárulá, hogy élete nagyobb részét ékszerekkel bibelődéssel kellett töltenie, szedte ki a köveket az arany foglalatból.

Midőn e műtéttel készen lön, ismét balmarkába önté a kivájt gyémántokat s rendre és műértőleg szemlélteté.

— Veszszetek ti csillogó játékszerek, beszélt hozzájuk mintha szavait általuk érthetőknek hinné; semmisüljete meg, ha nem csalás az egyptomi papok mystériuma; s ne váljatok kövekké, mikben a teendő eskü alkalmával a gyarló öntudat megbotolhatnék.

Mondá s először is a legnagyobb gyémántot a vérvörösen izzó lemezre bocsátá, melly onnan ugyanazon pilanatban eltűnt, legkissebb füstöt vagy jelt vagy hamvat sem hagyva maga után. A siker általi meglepetés első percze után, hasonlóan tön a másodikkal, harmadikkal s a többivel is, még mindig ama keserü kifejezéssel a műtét közben kigyúló aszott vonásain.

— Ha ha! nevette föl, midőn a nemes kövek az utolsóig a légben oszlottak fel,— van-e, ki az értéket illy könnyü illy megvető lélekkel semmisítse meg? s a világ mégis fukarnak tart és zsarolónak; s a világ mégis azt fogja hihetni, hogy e gyémántok megtartásának vágya birt az esküre, mit hamisnak lenni gondoland! Ha ha! a világ buta és rövidlátó!

gel, olly hűséggel ábrázolja a kort, lassanként elenyész az emlékezetből; a tiszta, jellemző vonások elvont általánosságokká folynak össze a távol ködében; s a természet- és világnézet, melly verőfényként lebegett az elvonult kép fölött, nem hevíti többé a késő kor fiát.

Ha mindemellett lépnek föl utóbb epicus költők, megénekelni a nemzet „régi dicsőségét”: műveik annál inkább megközelítik a valódi hőskölteményt, minél inkább ragaszkodnak a hagyományokhoz, mellyeket a dalnokok szájából vön át a krónika, s a mondákhoz, mellyek a nép között gyakran akkor is élnek, midőn a történeti szellem már rég kifejlett. S ha történeti korból merít a költő: szükség, hogy beleélje magát a korba, mellyet megénekel, s tárgyától és népe szellemétől legyen át meg áthatva; úgy hogy e tárgytól vegye mintegy a formát, s eme szellemtől a színt, melly előmlik, s a hangot, melly uralkodik költeményén.

Ez uton indult nálunk Arany.

EGY TÖZSÉR A XIII. SZÁZADBAN.

TÖRTÉNETI NOVELLA.

BÉRCZY KÁROLYTÓL.

(Folytatás.)

A mór távozék, Bengabál pedig óvatos körültekintés után, melly meggyőzé, hogy egyedül van a teremben, rejtett lapot nyitott fel a szőnyegfalon, s maga után zárva azt, keskeny folyosón át egy ablaktalan négyszögü kamrába lépett, mellynek körvonalait középről vékony lánczolon lefüggő lámpa világítá meg.

A meztelen falakat vaskos szekrények környezék, a közepén pedig, a gyér világú mécs alatt, nehéz márvány asztal állott, melynek egy üregéből a tözsér kulcs-csomót, egy pergament tekercset, egy kis köedényt s rá illő aczéllapot vön elő. A köedénybe egy üvegcéből némi folyadékot tölte s ezt a mécsből kölcsönzött tüzszel meggyújtván, a kamra egyszerre olly vakító fényű világgal lön elárasztva, hogy a meggyújtó hirtelen elfordulni, s szemeit a fény ellen kezeivel védni volt kénytelen. Pár percz múlva, midőn az összevont szempiláknak a szokatlan ragyogvány kissé tűrhetőbbé vált, a vékony aczéllapot a köedényre s ennek tartalma fölé illeszté, úgy hogy ez a fehér lángnyelvet lezárván, a kamra ismét a lámpa által nyerte csak világát.

A vékony aczéllemez azonban rövid időn pirosítani kezdett s kevesebb,

mint öt percz alatt tökéletesen izzóvá lön. Az alatta égő folyadék amaz olajoknak volt egyike, miknek vegyrészeit s készitési módját csak a mór tudósok ismerék, kik azt keletről, a gúlák honából hozták magukkal, s kikkel e vegyületek tana sok egyéb csodaszerüvel együtt elveszett. Ez olajok némellyike elolthatlan s olly erős tüzü volt, hogy arany-olvasztáshoz használtaték.

Bengabál nyugodtan bevárva, mig a lemez az izzás tető fokát elérte, a pergament tekereset bontá fel.

— Itt az alkalom, szóló csendesen önmagához; próbára tenni, nem pusztá meséket tartalmaznak-e ezen hierogliphek, miknek mint Egyptom legrejtettebb tanai könyvének, birtokához olly roppant árért jutottam. Igen, folytatá kis vártatva, miután a pergamentbe mélyedve, a jeleket kellőleg értelmezé; e pont azt tartja, hogy a valódi gyémánt az izzás bizonyos fokán nyom nélkül enyészik el. Kisértsük meg.

S ezzel a vaspántos szekrények egyikének zárát felnyitva, belsejéből jártas kézzel kis tokot emelt ki, felbontá azt, s tartalmát balkeze markába fordítva, keserü mosolylyal szemlélé. Két rezgő tü, két gyürü s egy kereszt volt ez, mellyeknek arany ágyából legtisztább vizü csiszolt gyémántok villogtak ki. A tőzsér azonban piczi vésüt fogott elő, s gyors ügyességgel, melly elárulá, hogy élete nagyobb részét ékszerekkel bibelődéssel kellett töltenie, szedte ki a köveket az arany foglalatból.

Midőn e műtéttel készen lön, ismét balmarkába önté a kivájt gyémántokat s rendre és műértőleg szemlélgeté.

— Veszszetek ti csillogó játékszerek, beszélt hozzájok mintha szavait általuk érthetőknek hinné; semmisüljete meg, ha nem csalás az egyptomi papok mystériuma; s ne váljatok kövekké, mikben a teendő eskü alkalmával a gyarló öntudat megbotothatnék.

Mondá s először is a legnagyobb gyémántot a vérvörösen izzó lemezre bocsátá, melly onnan ugyanazon pilanatban eltűnt, legkissebb füstöt vagy jelt vagy hamvat sem hagyva maga után. A siker általi meglepetés első percze után, hasonlóan tőn a másodikkal, harmadikkal s a többivel is, még mindig ama keserü kifejezéssel a műtét közben kigyuló aszott vonásain.

— Ha ha! nevéte föl, midőn a nemes kövek az utolsóig a légben oszlottak fel, — van-e, ki az értéket illy könnyü illy megvető lélekkel semmisítse meg? s a világ mégis fukarnak tart és zsarolónak; s a világ mégis azt fogja hihetni, hogy e gyémántok megtartásának vágya birt az esküre, mit hamisnak lenni gondoland! Ha ha! a világ buta és rövidlátó!

gel, olly hűséggel ábrázolja a kort, lassanként elenyész az emlékezetből; a tiszta, jellemző vonások elvont általánosságokká folynak össze a távol ködében; s a természet- és világnézet, melly verőfényként lebegett az elvonult kép fölött, nem hevíti többé a késő kor fiát.

Ha mindemellett lépnek föl utóbb epicus költők, megénekelni a nemzet „régí dicsőségét“: műveik annál inkább megközelítik a valódi hőskölteményt, minél inkább ragaszkodnak a hagyományokhoz, mellyeket a dalnokok szájából vön át a krónika, s a mondákhoz, mellyek a nép között gyakran akkor is élnek, midőn a történeti szellem már rég kifejlett. S ha történeti korból merít a költő: szükség, hogy beleélje magát a korba, mellyet megénekel, s tárgyától és népe szellemétől legyen át meg áthatva; úgy hogy e tárgytól vegye mintegy a formát, s eme szellemtől a színt, melly előmlik, s a hangot, melly uralodik költeményén.

Ez uton indult nálunk Arany.

EGY TÖZSÉR A XIII. SZÁZADBAN.

TÖRTÉNETI NOVELLA.

BÉRCZY KÁROLYTÓL.

(Folytatás.)

A mór távozék, Bengabál pedig óvatos körütekintés után, melly meggyőzé, hogy egyedül van a teremben, rejtett lapot nyitott fel a szőnyegfalon, s maga után zárva azt, keskeny folyosón át egy ablaktalan négyszögü kamrába lépett, mellynek körvonalait középről vékony lánczolatlan lefüggő lámpa világítá meg.

A meztelen falakat vaskos szekrények környezék, a közepén pedig, a gyér világú mécs alatt, nehéz márvány asztal állott, melynek egy üregéből a tözsér kulcs-csomót, egy pergament tekereset, egy kis kőedényt s rá illő aczéllapot vön elő. A kőedénybe egy üvegeséből némi folyadékot tölte s ezt a mécsből kölcsönzött tűzzel meggyújtván, a kamra egyszerre olly vakító fényű világgal lön elárasztva, hogy a meggyújtó hirtelen elfordulni, s szeméit a fény ellen kezeivel védni volt kénytelen. Pár percz múlva, midőn az összevont szempiláknak a szokatlan ragyogvány kissé tűrhetőbbé vált, a vékony aczéllapot a kőedényre s ennek tartalma fölé illeszté, úgy hogy ez a fehér lángnyelvet lezárván, a kamra ismét a lámpa által nyerte csak világát.

A vékony aczéllemez azonban rövid időn pirosolni kezdett s kevesebb,

mint öt percz alatt tökéletesen izzóvá lön. Az alatta égő folyadék amaz olajoknak volt egyike, miknek vegyrészeit s készitési módját csak a mór tudósok ismerék, kik azt keletről, a gúlák honából hozták magukkal, s kikkel e vegyületek tana sok egyéb csodaszerüvel együtt elveszett. Ez olajok némellyike elolthatlan s olly erős tüzü volt, hogy arany-olvasztáshoz használtaték.

Bengabál nyugodtan bevárva, mig a lemez az izzás tető fokát elérte, a pergament tekereset bontá fel.

— Itt az alkalom, szóló csendesen önmagához; próbára tenni, nem pusztá meséket tartalmaznak-e ezen hierogliphek, miknek mint Egyptom legrejtettebb tanai könyvének, birtokához olly roppant árért jutottam. Igen, folytatá kis vártatva, miután a pergamentbe mélyedve, a jeleket kellőle g értelmezé; e pont azt tartja, hogy a valódi gyémánt az izzás bizonyos fokán nyom nélkül enyészik el. Kisértsük meg.

S ezzel a vaspántos szekrények egyikének zárát felnyitva, belsejéből jártas kézzel kis tokot emelt ki, felbontá azt, s tartalmát balkeze markába fordítva, keserü mosolylyal szemlélé. Két rezgő tü, két gyürü s egy kereszt volt ez, mellyeknek arany ágyából legtisztább vizü csiszolt gyémántok villogtak ki. A tözsér azonban piczi vésüt fogott elő, s gyors ügyességgel, melly elárulá, hogy élete nagyobb részét ékszerekkel bibelődéssel kellett töltenie, szedte ki a köveket az arany foglalatból.

Midön e műtéttel készen lön, ismét balmarkába önté a kivájt gyémántokat s rendre és műértőleg szemlélgeté.

— Veszszetek ti csillogó játékszerek, beszélt hozzájuk mintha szavait általuk érthetőknek hinné; semmisüljetek meg, ha nem csalás az egyptomi papok mystériuma; s ne váljatok kövekké, mikben a teendő eskü alkalmával a gyarló öntudat megbotozhatnak.

Mondá s először is a legnagyobb gyémántot a vérvörösen izzó lemezre bocsátá, melly onnan ugyanazon pilanatban eltűnt, legkissebb füstöt vagy jelt vagy hamvat sem hagyva maga után. A siker általi meglepetés első perce után, hasonlóan tön a másodikkal, harmadikkal s a többivel is, még mindig ama keserü kifejezéssel a műtét közben kigyúló aszott vonásain.

— Ha ha! nevette föl, midön a nemes kövek az utolsóig a légben oszlottak fel, — van-e, ki az értéket illy könnyü illy megvető lélekkel semmisítse meg? s a világ mégis fukarnak tart és zsarolónak; s a világ mégis azt fogja hihetni, hogy e gyémántok megtartásának vágya birt az esküre, mit hamisnak lenni gondoland! Ha ha! a világ buta és rövidlátó!

IV.

Bengabál Dávid, Európának a tizenharmadik században leggazdagabb tőzsére, az aranyban a hatalom eszközét, leányát azonban, mint végeztél bálványozá. Ha véletlen sorscsapás egy perc alatt minden kincsétől az utolsó fillérig fosztotta volna meg, romjain ama reménynek, melly nem volt sem több sem kevesebb, mint egy új zsidóországnak általa leendő alkotása, az életvágyat képes leendett benne fentartani egy pillantás imádott Ráchelére; őt vesztve, a fényes eszme elhomályosúl, erélye megtörni, s az örömtelen élet elviselhetlenné fogott volna válni.

Nem ritka az eset, hogy emberek, kiknek aczél érzéktelenségéről egy egész világ jajkiáltása nyom nélkül simulna le, kiknek szemekben könny, ajkaikon mosoly soha meg nem jelen, kiket az élet szeretni nem, csak gyűlölni tanított, hogy illy emberek gyakran egy eb, egy ló, vagy lelketlen tárgy birtokán gyermeteg fanatismussal függenek; Dávid legalább jobb volt ezeknél, mert, habár a szívtelenségtől kezdve a világ minden büne fejére volt is róható, maradt egy érzélem, mi sivár lelkületét megközelíthetővé tette; az apai, még pedig a legtúlzottabb vak szeretet.

Szerette egyetlen gyermekét, mint a hyéna is szereti sívó fajzatát. Anyját e leánynak nem szerelem, de amaz őt eszközül használó számítás tette ne-jévé, hogy gyermeket adjon neki, kiből céljai vagy talán már ezek sikere, tovább éljenek. E nő Ráchelnek ada lételt, s — meghalt. A sírba férjének egyetlen sohajtása sem kísérte, sőt inkább elfojtott boszú, mért nem szült fiat. A kis lányt első évein át alig látta néhányszor, haragudott az ártatlanra, s alig merték őt szeméi elé hozni. De midőn egy izben külföldi hosszú útból térve meg, a négy éves gyönyörű kis lányka apja elé szaladt, lábaiba, aztán nyakába csimpszkedett, arczait összecsókolta, s olly kedves gyermeki kaczer-sággal tudott neki ezer dologról csevegni: a tőzsér hideg szívében a vérség rokonszenvi érzete fölmelegedett, sejteni kezdé, hogy ez érdektelen s nem szin-lett hajlamnál becsesebbet nem bírhat, s viszonzása hirtelen sarjadású és mér-hetetlen fokozatban növekedék.

A kaukázai faj eredeti jellege Ráchel arczain napról napra szebbülő vo-vonásokban virult, s talán ez is egy okkal több volt még inkább megnyerni neki az apa beczéző szeretetét. Tapasztalt dolog, hogy a szülők több gyerme-kük között igen gyakran a szebbiket szeretik leginkább: hát még hol e gyer-mek egyetlen, s olly csodáson bájos volt, mint Ráchel?

Dávid, ha szeméit néha hosszú perczekig leányán felejté, a jövőben el ki néző álmaiban királynőt látta benne. Miért ne lehetne azzá, gondolá, olly dús hozománynyal és szépséggel minőt Európa egy nemesnöje sem mutathat

fel? — Később azonban, midőn részint az Izrael fajának hatalma és befolyása Magyarországon, részint már is roppant vagyona aránytalanul emelkedék, első eszméjét még merészebb váltá fel. Mert, bár akkoriban nem csak az adózók, de a nemesség részéről is a zsidó hitrei áttérések igen gyakoriak valának, az még is legalább valószínűtlennek látszék, hogy leánya birhatásáért uralkodó herceggel szegődjék a Talmudhoz; pedig vakmerő céljainak kiváló központja az volt, hogy Ráchel leendő férje Júda elvesztett s újra kivívandó koronáját viselje fején.

S most, midőn annyi év küzdelmét, munkálatát, terveit célhoz közeledni s leányát is ama korba lépni látta, mellyhez édesen táplált reményeinek valószínűsége nincs messze már: most e leányt életkedvhagyottan s megmagyarázhatlan kórban sinleni tudva, az apa lelkét komor bú és aggodalommal tölté el.

Corzail, sarja ama régi héber családok egyikének, mellyek még a moriszók előtt telepedtek meg déli Spanyolország tartományaiban, s később a segédül behívott afrikai mór mozlemekkel összeelegyedve, velük egy fajt képezének, — tudós orvos s Bengabál titkára, barátja, jobb keze, Ráchel baját eleinte ama kora érettség mulékony következtetésének tulajdonítá, melylyel a tizenharmadik évét meghaladott leány, a gyermekkorból hirtelen fejlődéssel bontakozott hajadonná. Az életnedvek e gyors működése; délkeleten természet rendje, s Ráchel a délkeleti égajj forró vérenek volt csemetéje.

Hetek, hónapok múltán azonban a bölcs Corzail a kór titkos okát a kedélyben fürkészné, s meggyőződvn sejtelve alaposágáról, azt a gondos apával közölni sietett.

Kövessük ezt, midőn a gyémántok megsemmítésének műtete után kincses kamráját oda hagyva, legfőbb kincsét meggyelkeresni; s meglepni vagy talán meglesni kívánva őt, halkán nyitja be leánya lakosztályának ajtaját.

Templomszerű magas csarnokba vitt ez, melly a keletre nyíló kerek ablak soron kívül a bolt-iv üveg kupozatából nyerte bő világát. E kupozat különbséle színű üveg lemezekből volt akként összeállítva, hogy a délpontra hágó nap ezeken át az egész termet a legváltozatosb szín-pompával árasztá el, festett sugarai az alanti kristálymedence négy irányban felszökellő víz-oszlopokban törve meg, mik ragyogó szivárványként, halk morajjal hullottak vissza a lenn cikázó s fel felbukó arany halakra. A medenczét, lágy zöld moha, szín-pompás tengeri kagylók s alabástrom edényekből felvirágzó áloék és cactuszok környezék; a tágos terem többi részeiben egész sorok és csoportozatok valának rendezve narancs és citromfákból, oleander, jázmin és egyéb keleti tenyésztett növényzetből, mellyek alkalmosszerűleg hozatva és váltatva felujakkal, ágaikon zamatos gyümölesesél vagy mosolygó viránynyal kínálkoztak, lombjaik közt pedig csevegő piczi madárcák találtak új hazát. Egy szöglet

friss pázsitán szeléd özike tanyázott, s meghitt viszonyban élt egy jó természetű majommal, békén türve el, ha ez hátára kuporodva, vele mint paripájával méltatlankodék.

A terem bútorzata, a márvány padlóra terített persa szőnyegek, és virágos szövetű kereveteken kívül, egy aranyzott fájú hárfa s két asztalból állott, mellyeknek mozaik rakatú lapjain ezer apróság, hölgyi ék és játékszer volt olly szeszélyes gondtalansággal elszórva, mintha virágról hullottak volna le köröskörül a levelek; nyilvános jeléül annak, hogy az, kit mulattatniok kellene, megunta s unalmában hanyagolta el.

A tizenkét fehér márvány oszlop körül, mellyre az aranyzott arabeszkü boltozat nehezédék, kettőről veres selyem zsinog függött le, nyugágyat tartva közepén, mellyet a légben csekély mozdítás ringathata, s ilyenkor langy szelőt vert szárnyaival az élőhöz hasonló két hattyú, melly a hintát két oldalról tartani s röptében vinni látszék.

E ringó nyug-ágy párduczbőr terítékén feküdt Bengabál leánya; lehúnyt szempillái sötét félkörben simúltak halvány fehér arczára, mellyre néha néha éjfelete fürteinek egyikét tette le s kapta fel ismét a játszi szellet. Az odaengedett fekvő helyzet mozdulatlansága halottinak látszhatnék, ha a gyöngén pihető kebel koronként magasabban nem emelkednék, így azonban azt gyanyitítja, hogy a szökő kút egyhangú locsogása, a colibrik csevegése s a lágycsörgés szenderrel lepte meg a gyermeket lyánkát.

Ezt hívé az öreg nő, Ráchel dajkája is, ki egy közeli kerevetről hintázta eddig a szunnyadót s most lábújhegyen akart tova lopódnai.

— Márta! hangzék a hintáról; hova mégy, mért hagysz egyedül?

— Maradok édes üdvem, maradok, felelt a dajka, gondolám kissé nyugodni fogsz.

— Hiszen aludtam és álmodtam is, vagy talán ébren valék, magam sem tudom; s olly szépeket álmodám, te Márta olly szépeket!

— Beszélj el kis zengő madaram, kiről miről?

— Ah ha tudnád! de te öreg vagy s nem is tudod, milly jókat lehet álmodni. Hát úgy volt mintha magam pihentem volna ott az erdőben, hol minap — — —

— Csitt! szakítá őt félbe a duenna, erről beszélni, emlékezni sőt álmodni sem szabad!

— Ah te olly unalmas vagy; nem hogy magad beszélnél, sőt engem sem hagysz szólani arról, miről legjobban szeretek. Most haragszom. Állítsd meg a hintát; kiszállok.

Márta úgy tön, mint a kis szeszélyes parancsoló, s ez lelépve a függő nyugágyról, egy aczéltükörből nézte saját karcsu alakját s viasz sápadt arcát,

mellynek finom vonalú szemöldjei alól két fekete gránát ragyogású szem villant meg a hosszú pillák selyme között.

— Jer Márta, folytatá, mond el a mesét a tündérhercegről, ki úgy szerette egy öreg ember leányát, de a végét változtasd meg, nem akarom, hogy a tündérherceget elátkozzák s a lány meghaljon bánatában.

A dajka mesélni kezdett, Ráchel eleinte hallgatá, de figyelmét nem sokára egy pár elválaszthatlan madárka foglalta le, melly egy áloe bokor vastag csipkés levelén enyelgett.

Az ábrándos lyánka nem hallá a tündérregét, csak a két kised papagályon függött borongó tekintete, gondolati messze tévedeztek, aztán sírva fakadt, s maga sem tudta miért?

Bengabál, ki e jelenetet eddig sűrű bokrozat megül észrevétlenül nézte, előlépett, s távozást intve a dajkának, síró gyermekét ölébe vonta s lecsókolá az arczain lefutó gyöngyöket.

V.

— Jer, bús lelkem líljoma, egyetlen gyermekem, kezdé az apa olly remegésig gyöngéd hangon, minövel ifju szerelmes teheti imádottjának az első félénk vallomást; jer, szivem üdvössége te, mond el, mit Márta meghallgatni nem akart, álmodat, szerető édes apádnak!

Ráchel e biztatva kérő szavakra, okos nagy szemeit, mellyekben még a bennmaradt könnyek tiszta cseppjei csillogtak, kétkedve emelte apjára.

— Nem mondhatom, nem mondhatom! ismétlé kis szünet után e pár szót, miközben gömbölyű karjával az öreg nyakát átkulcsolva, arczát ennek keblébe rejté.

— S ki tiltja, hogy ne mondd? dajkád talán?

— Igen, ő mondá, hogy ha szóllanék, mindketten haragudnátok reám; s ki szeretné aztán a szegény Ráchelt?

— Ráchel, atyád szeretete olyan, mint a nap, mindig ég és még sem lángol el, s nem jöhet olly felhő, melly sugarait töled eltakarja. Kié volna bizalmad, ha övé nem. Beszélj tartózkodás nélkül, lásd én reád nem haraghatom. Álmodban tehát azon erdőben valál, hol minap — —

A leányka felrezzent apja melléről, s kezét görcsösen szorítva, lázas reszketégséggel kérdé:

— S te tudod, mint tudod, hogy ott valék?

Dávid már is félig sikerültnek látva a cselt, melylyel a bokrozat megül véletlen hallott szavakat felhasználni akarta, tovább folytatá:

— Nem mondám-e, hogy nap vagyok irányodban, s nem tudhat-e a nap fenn a magasban mindent, mi a földön történik? De töled, ajkaidról akar-

nám azt hallani, mert szavad s bizalmad nekem édes, mint méhnek a virág illata. Folytasd, gyönyörüsége lelkemnek.

— S megbocsátasz, hogy tudtod nélkül, parancsod ellenére merészkedtünk ki olly messzire? Ó bocsáss meg nekem, én vagyok a bűnös, Márta nem oka semminek, ő kénytelen volt kínzó kéréseimnek engedni — —

A kissé felbátorodott Ráchel itt ismét hirtelen elhal lgatott, mert atyjára pillantva ennek homlokán a redőket összébb vonulni látta. Dávid észrevette az akaratlanul előidézett hatást s az árnyat elsimítva vonásairól, ezekre lehető nyájas kifejezést igyekvék ölteni. Azután szorosabban magához vonva leányát, úgy hogy ennek holló fűrtel szakálla ősz szálaival folytak össze, szeliden mondá:

— Beszélj nyiltan és bátran kedves csillagom; nem mondhatsz újat atyádnak. Mikor voltatok hát künn az erdőben?

— Ó annak már több hete vagy tán hónapja is, tavasz elején, kezdé eleinte még mindig félenken, aztán fokozatosan lelkesedve, — te jó atyám hosszabb ideig nem valál hon, s több unalmas esős nap után az ég olly tiszta, a levegő olly enyhe, fű és fa olly zöld, a vidék olly mosolygó lön, hogy én irigylve a fecskét s a méhet, melly szabadon tova repülhet, az örökös domb kerten túli messzebb sétára kívánczok. Márta két napon át ellenzé vágyamat, a harmadikon addig kinoztam, mig titok ígérete alatt tervembe egyezett. Előhoztam a gyaloghintót, s kiindulánk, mint vivőink mondák, Czenk felé. Menél tovább értünk, annál tovább óhajtottam jutni. Minden olly szép, olly meglepő volt! Igy haladtunk Márta számtalan félelme és ellenzése daczára, talán egy óráig is, amaz erdőn át, mellynek sötét szegélyét olly sokszor néztem már azelőtt ablakomból. Örültem, hogy illy messze vagyok, s kiszállva a gyaloghintóból, erdei virágokat, vadrózsát téptem, s tarka pillangót kergettem, az öreg Márta léhlfogyottan tipegett] nyomomban. Egyszerre zajt hallunk, parasztkok jöttek egy ösvényen, dalolva, kurjongatva. Mi ijedten ültünk be, s gyorsan vissza indulánk. De a parasztkok elértek, körülfogtak, s csúnya szitkok közt nevedet emlegeték.

— Aztán — aztán? sürgeté Bengabál olly feszültséggel, mellyből leánya kitalálhatta volna, [hogy vallomása neki a legérdekesb újság. De ennek gondolati már messzebb a kedves tárgyon függtek, mellyről azonnal beszélendő volt.

— Ó édes jó atyám, azok roszt emberek lehettek, folytatá; téged s engem csúf czimekkel illetének, egyik a másikat biztatta, dühök egyre nőtt, s már épen megrémült hordárainkat akarták fákhöz kötozni, midőn a harasztos uton egy lovag csörtetett elő, kinek csengő büszke paranesszavára egyszerre minden fölemelt kar leesett, minden harag elnémült.

— Tovább, tovább! mit szolt a lovag? kérdé a váratlan fordulat által nem kevésbé érdekelt s hirtelen sejteni kezdő apa.

— A parasztesoportot rendre igazítva dolgára küldé, aztán kilétünket kérdé, besegíte a gyaloghintóba, honnan egy lázongó kiszállni kényszerített; biztosság kedvéért felajánlá kíséretét, egész Fertővár széléig mellettünk lovagolt, ott rövid bucsút vön, s mindezt olly nyugalommal, olly deli fenséggel, mintha emberi alakban ő maga lenne a Jehova!

Dávid iménti sejtelmét meggyőződéssé érlelheté a hang, a modor, a lelkesedés legmagasb foka, melylyel a lányka kalandját s kivált ez utóbbi szavakat mondá. Fehér arczbőre kipirúlt, s a gránát szemekben villanyszerű tűz ragyogott.

— S millyen volt külseje, kérdé pereznyi esend után a tőzsér; avagy nem mondta-e meg nevét e keresztyén, hogy Bengabál Dávid tudhassa, kinek leróni tartozását?

— Nevét nem említé, s mi is olly hálátlanok valánk, azt meg nem kérdeni; mondá Ráchel szomorún. De azóta is mindig, mindig, mintha előttem állana, látom. Sisakja gombján magas sastoll lengett, arcza színe barna, talán mint Corzailé, csak hogy ezé ragyás, redős és sárgás, a lovagé pedig sima, piros, és selyem szakál s bajuszszaal ékes; szemei sötétkékek és kevélyek; s midőn ajkai beszédre nyiltak, igaz gyöngyeimet véltem előragyogni alóluk. Kékes aczélhálózat fedte sugár természetét, s a legdélcezegebb paripán ült, mit életben láttam.

Bengabál eleget vagy legalább annyit tudott, hogy a mór orvosnak Ráchel baja titkos okáról elvont véleménye igen is való; s örülve, részint hogy a zsidó-gyűlölő parasztnak általi megtámadás illy szerencsésen végződött, részint hogy lányának baja nem komolyabb, s csak a kedélytől származik, mit könnyen, szorakozás által is vélt orvosolhatni: enyelgő mosolylyal szolt: —

— S találkozta-e már azóta ismeretlen lovagoddal?

— Nem, felelt sohajtva az epedő lányka, s elboruló szemeibe ismét könny tolódot, — hiszen tudod atyám, a kerten tul mennem nem szabad, s ő talán soha sem jó ide. De álmainnak gyakran megjelen: sőt azt hiszem, el sem kell aludnom, csak szemeimet húnym le s látom őt.

— Hihetőleg az iménti álom is, miről Márta hallani sem akart — — —

— Őt mutatta; vevé át a szót az őszinte gyermek, ki midőn már szíve titkáról lehullt a zár, azt olly örömet, olly leplezetlen tárta fel atyjának. — Az erdőben, épen ama helyen, hol megmentésünkre jött, pihenék, ő mellém ült a kövér fübe, kezébe vette kezem, s olly szelíd-nyájasan, mintha már régi ismerők volnánk, beszélt velem, mit? már nem emlékezem, csak azt tudom, hogy olly jól esett hallgatnom őt. A szín egyszerre változott, s mindketten

magas várban valánk, de ez nem volt Fertővár, hanem az ő sajátja, mondá, hogy ezentúl itt maradunk — —

— S te nemde nem sírtál, hogy atyádtól el léssz választva, ki alkalmasint eszedbe sem jutott? szakítá meg a csevegő álmképét, félig évődve, félig az apai féltékenység szemrehányásával, Bengabál.

— Óh atyám! tőled megválni soha, de — s itt indulatos zokogásba törve ki, az öregre borult — nélküle élni sem akarok.

— Az ügy több szeszélynél s komolyabb mint gondolám; morgá önmagának a tőzsér; ezen rögtön kell segíteni, hogy mérgessé ne fajuljon. Csendesülj gyermekem, szólott hozzá kis vártatva; ígérem, hogy rövid időn nem csak látni, de ismerni fogod őt, s ha valóban olly nemes hős lovag, ki szerelmedre érdemes, magam leszek leghőbb óhajtója, hogy véle éld át az életet.

— Mikor, hol fogom viszontlátni őt? kérdé, az első eszmét mohón ragadva meg az ennél többre alig vágyó ábrándos szerelem; ki e lovag? messze lakik-e? ide jő-e majd? óh mondd meg, hiszen te mindent tudsz és tehetsz édes jó atyám!

— Ő eddig ismeretlen nekem is, felelt az apa; de kilétét minden áron megtudnom kettős érdekemben áll, mert Bengabál Dávid, lánya megmentőjének nem akar adósa maradni. E czélból rövid időn egy új jószágba leendő iktatásom ünnepélyére a vidék minden lovagját összehivandom, s ha hősöd nem valami kóbor lovag vagy szerencse vitéz, szinte jelen leend. De rá ismersz-e majd? tevé hozzá mosolyogva.

— Ha rá ismerek-e? kiálta fel a rögtöni vidulás verőfényével homlokán Ráchel, — ezred év mulva, milliók közül, jobban mint önmagamra! — S ha még is nem lenne köztük? kérdé halkabban, a minden esetre gondoló vágy remegő kételyével.

— Akkor azonnal Fehérvárra vagy Esztergomba utazunk; a királyi udvarba, hol az országgyűlés vagy tornák vagy táborba szállás alkalmával az ország minden lovagja össze gyűlni szokott, s hol bizonynyal megvédő hősöd sem fog hiányzani.

— Ah mi szép, mi dicső leend ez! S a királyi udvar, mit én meglátni már olly rég vágyakozom! ujongott örömeiben e félig gyermek, félig serdült hajadon, s mint egy burkából kipattanó rózsabimbó fehér levelein az illat, boldogság áradott el minden vonásán, aztán hárfájához repült s szeszélyes hangesésben futott végig nehányszor rajta kis újjaival; majd ismét kedvencz papagályát szoritá kebléhez úgy, hogy a madár felvisított fájdalmában; s újra atyja ölébe ülve, ennek arczeit simogató bársony kezeivel.

— S ezentúl nemesak álmaidról, de ama erdei megtámadtatásról is beszélhetek majd Mártával; csevegett a lányka vidoran, mint egy bérczi patak;

s te úgy-e atyám nem fogsz haragudni sem reá, sem a hordárokra, kik mindnyájan csak nekem engedelmeskedtek? Igérd meg ezt nekem.

Bengabál, ki bálványozott gyermekét még soha illy vig kedélyűnek, illy ragyogó szépnek nem látta, a hirtelen javuláson örvendő, e perczben talán mindent megigért volna, s csupán arra inté őt, hogy jövőben illy kalandra ne merészkedjék többé, nem mindig akadván a böszültek ellen védelmező lovag.

E naptól kezdve azonban, az előbbiektől egészen különböző hordárok teljesíték kötelességüket, mit, ezer bájos képtől rajzó érzelem világában észrevenni, Ráchelnek ideje nem maradt.

(Folytatjuk).

Y O L É H O Z.

ERVINTŐL.

I.

Sokszor elmerengek, sokáig tünődöm,
És fáj lelkemnek az ébredő gondolat,
Miként a galynak fáj a gyümölcs az ágon
S meghajlik, s letörik édes terhe alatt.

Tünődöm, küzdök a nehéz gondolattal,
Melly az én borongó lelkemet átjárja,
És aztán sokáig le nem csendesülhet
Az én beteg szívem emelkedő árja.

Mi az a gondolat, kérdezem magamtól,
A mi éjeimnek magányában viraszt?
Mi a napok gondja között is feltámad?
Tünődöm s nem merem, oh, megnevezni azt.

II.

Reád gondolok. És mért ne mondanám meg?
Miért tagadjam azt, hogy miként a madár,
A melly epedéssel délre tart sietve,
Gondolatom hozzád látogatóba jár?

És miért tagadjam, miként a gondolat,
Melly felkeres, a szív sötétlő borúja,
Miként az sohaja a titkolt reménynek,
A sziv kibocsájtott galambja, hol'ója.

magas várban valánk, de ez nem volt Fertővár, hanem az ő sajátja, mondá, hogy ezentúl itt maradunk — —

— S te nemde nem sírtál, hogy atyádtól el léssz választva, ki alkalmasint eszedbe sem jutott? szakítá meg a csevegő álmképét, félig évődve, félig az apai féltékenység szemrehányásával, Bengabál.

— Óh atyám! tőled megválni soha, de — s itt indulatos zokogásba törve ki, az öregre borult — nélküle élni sem akarok.

— Az ügy több szeszélynél s komolyabb mint gondolám; morgá önmagának a tőzsér; ezen rögtön kell segíteni, hogy mérgessé ne fajuljon. Csendesülj gyermekem, szólt hozzá kis vártatva; ígérem, hogy rövid időn nem csak látni, de ismerni fogod őt, s ha valóban olly nemes hős lovag, ki szerelmedre érdemes, magam leszek leghőbb óhajtója, hogy véle éld át az életet.

— Mikor, hol fogom viszontlátni őt? kérdé, az első eszmét mohón ragadva meg az ennél többre alig vágyó ábrándos szerelem; ki e lovag? messze lakik-e? ide jő-e majd? óh mondd meg, hiszen te mindent tudsz és tehetsz édes jó atyám!

— Ő eddig ismeretlen nekem is, felelt az apa; de kilétét minden áron megtudnom kettős érdekemben áll, mert Bengabál Dávid, lánya megmentőjének nem akar adósa maradni. E célból rövid időn egy új jószágba leendő iktatásom ünnepélyére a vidék minden lovagját összehivandom, s ha hősöd nem valami kóbor lovag vagy szerencse vitéz, szinte jelen leend. De rá ismersz-e majd? tevé hozzá mosolyogva.

— Ha rá ismerek-e? kiálta fel a rögtöni vidulás verőfényével homlokán Ráchel, — ezred év múlva, milliók közül, jobban mint önmagamra! — S ha még is nem lenne köztük? kérdé halkabban, a minden esetre gondoló vágy remegő kételyével.

— Akkor azonnal Fehérvárra vagy Esztergomba utazunk; a királyi udvarba, hol az országgyűlés vagy tornák vagy táborba szállás alkalmával az ország minden lovagja össze gyűlni szokott, s hol bizonynyal megvédő hősöd sem fog hiányzani.

— Ah mi szép, mi dicső leend ez! S a királyi udvar, mit én meglátni már olly rég vágyakozom! ujongott örömeben e félig gyermek, félig serdült hajadon, s mint egy burkából kipattanó rózsabimbó fehér levelein az illat, boldogság áradott el minden vonásán, aztán hárfájához repült s szeszélyes hangesésben futott végig nehányszor rajta kis újjaival; majd ismét kedvencz papagályát szoritá kebléhez úgy, hogy a madár felvisített fájdalomában; s újra atyja ölébe ülve, ennek arczait simogató bársony kezeivel.

— S ezentúl nemcsak álmainmról, de ama erdei megtámadtatásról is beszélhetek majd Mártával; csevegett a lányka vidoran, mint egy bérczi patak;

s te úgy-e atyám nem fogsz haragudni sem reá, sem a hordárokra, kik mindnyájan csak nekem engedelmeskedtek? Igérd meg ezt nekem.

Bengabál, ki bálványozott gyermekét még soha illy vig kedélyűnek, illy ragyogó szépnek nem látta, a hirtelen javuláson örvendő, e perczben talán mindent megigért volna, s csupán arra inté őt, hogy jövőben illy kalandra ne merészkedjék többé, nem mindig akadván a bősültek ellen védelmező lovag.

E naptól kezdve azonban, az előbbiektől egészen különböző hordárok teljesíték kötelességüket, mit, ezer bájos képtől rajzó érzelem világában észrevenni, Ráchelnek ideje nem maradt.

(Folytatjuk).

Y O L É H O Z.

ERVINTŐL.

I.

Sokszor elmerengek, sokáig tünődöm,
 És fáj lelkemnek az ébredő gondolat,
 Miként a galynak fáj a gyümölcs az ágon
 S meghajlik, s letörik édes terhe alatt.

Tünődöm, küzdök a nehéz gondolattal,
 Melly az én borongó lelkemet átjárja,
 És aztán sokáig le nem csendesülhet
 Az én beteg szívem emelkedő árja.

Mi az a gondolat, kérdezem magamtól,
 A mi éjeimnek magányában viraszt?
 Mi a napok gondja között is feltámad?
 Tünődöm s nem merem, oh, megnevezni azt.

II.

Reád gondolok. És mért ne mondanám meg?
 Miért tagadjam azt, hogy miként a madár,
 A melly epedéssel délre tart sietve,
 Gondolatom hozzád látogatóba jár?

És miért tagadjam, miként a gondolat,
 Melly felkeres, a sziv sötétlő borúja,
 Miként az sohaja a titkolt reménynek,
 A sziv kibocsájtott galambja, hollója.

De a gondolat, melly hozzád zárandokol,
 Meghozza-e nekem ágát a reménynek?
 Vagy mint annyi remény, ez egy is elhervad,
 S a lelkemben élő képek elrepülnek?

Elrepülnek? és, ott hol most a vágy rezege,
 Hol epedéssel él a sziv indulatja,
 Egyedül a bánat ül le, mint az éjfél,
 Ha a napvilágot az éjjel kioltja?

Egyedül a bánat? S mint villámsujtott fa,
 Melly lombtalanul áll az országút mellett,
 S mellynek árnya alá nem vonul a vándor,
 Egyedül álljak majd, kit minden elfeled?

Mint villámsujtott fa, mellyre nem száll madár,
 Ekként elfeledve, álljak elhagyottan?
 És reményeimnek gazdag tavaszára
 A hideg tél jöjjön, ridegen fagyottan?

Vagy bevilágítod e bánatos kebelt,
 Melly mint a temető, a sirok hazája,
 Hol a multban annyi öröm szenderült el,
 S hol sötétben áll a boldogság fejfája?

Vagy mi volna hát e bűbáj szemeidben,
 Ha te lángolóan nem tudnál szeretni?
 A hideg gyémántnak ezertüzű fénye,
 Melly villog az éjben, de nem tud hevíteni?

Mi volna e mosoly? csalfa meleg sugár,
 Mellyre napvilágra jön földből a virág,
 Hogy a jövő perczen ismét hó takarja?
 De hisz mindegy: elfagy, vagy tövén féreg rág.

III.

Reád gondolok. És mért ne mondanám meg,
 Még akkor is, hogyha révedező szemed,
 Az emlékezésnek tündérfátyolában,
 Fel nem ismeri majd halvány bús képemet!

Még akkor is, hogy ha a fa levelében,
 Melly sárgultan fog lehullni lábaidhoz,
 Reád nem ismernél hervadt örömemre,
 S tekinteted nekem majd csak bánatot hoz.

Reád gondolok, reád, gyűlölj vagy szeress,
 Miként a fa éghez emeli karjait,
 Ha permeteg hull le tikkadt lombjaira,
 Vagy villám hasgatja a fának ágait.

Egy szót, csak egy szót! De jobb talán ha hallgatsz,
 Jobb ha ábrándoknak örülhet a lélek,
 Ne szólj, ha nem szeretsz, engedd, hadd reméljek,
 Ne szólj, ne szólj, mert én szavaidtól félek.

Ha meg nem nyil az ég a remete előtt.
 Ki imádkozással borúl a kereszthez,
 Az ég nem tépi ki a remete hitét,
 Nem mondja neki, hogy elkárhozott s elvesz.

N É P D A L.

JENEVAITÓL.

Tele fõm szép gondolattal,
 Mint mennyország angyalokkal;
 Ha most képet írni tudnék,
 Be gyönyörűeket írnék!

Olly gyönyörű nótát fujnék,
 Mint tavaszi reggel az ég,
 S mint ezen a hajnal pírja,
 Benn a szerelem kinyílna. . .

Tele szívem érzelemmel,
 Mint õszszel a köpü mézzel;
 Ha most furulyázni tudnék,
 Be sok szép nótát kifujnék!

Olvadoz minden kis részem,
 Csakugy virágzik a szívem;
 Ugy boldogít a szerelmed,
 Mint süti a nap az eget.

M A G Y A R N É P V I L Á G.

ÉLETKÉPEK AZ ELMULT JÓ IDŐKBÕL.

IRTA

JÓKAI MÓR.

Kedves a tyafiak.

(Folytatás.)

Asszonynéném, Susánna asszonyság az idõ alatt szinte megismerteté a házi asszonyságot utazásuk céljaival és körülményeivel, holmi apró módosításokkal és eltérésekkel az elõadásban, például, hogy az õcsém Sándor praeclarummal censurázott,

DÉLIBÁB.

hogy a leányok bolondulnak utána odahaza, de ő rájuk se néz, kötelességének tartván abba lenni szerelmesnek, a kit szüléi akarnak — s több efféle.

Az érdekes beszélgetés alatt hirtelen nagy sirás hangjai törnek elő a gyermekszobából, s előjő a kis Klárka s nagy piszegetve és zokogva előadja, hogy a Péter elébb kitörte a babájának a nyakát, azután pedig őtet megütötte.

— Ejnye te gonosz fiú! förmédt fel az asszonynéném, hol van egy korbács, hogy rád szedjek vele? Így kell neked magad viselni asszonynénéd házánál? Adják ide csak azt a korbácsot! gyere ide mindjárt te rossz kölyök!

A fiam Péter hallva ezt a szép szót, nem hogy kijött volna, hanem bebújt az ágy alá, s onnan nézett ki a mamájára. Sem kérés, sem fenyegetés nem volt képes őt onnan kihozni. Utána bujni pedig alkalmatlan lett volna.

— No megállj, rossz fiú, szólt a mama, látva tekintélyének sikertelen kockáztatását, ha elő nem jössz, nem kapsz vacsorát. Csak hadd maradjon ott az ágy alatt. Majd mikor mi vacsorálunk, akkor is jó lesz neki ott az ágy alatt lenni.

Épen jelentették, hogy be van találva.

— Mi gyerünk innen, monda a mama, be kell ide csukni a rossz fiút, ez a büntetése.

Az itélet a megérkezett családfővel is közöltetett és helybenhagyatott s a társaság helyet foglalt az asztal körül, a mi azonban zinte nem történt meg munka nélkül, tíz perczig minden ember azon czivakodván egymással, hogy elébb ne üljön, s formális erőszak kellett hozzá, hogy a házi asszony a vendégnőt az asztalfőhöz ülésre bírassa, a levégső helyért pedig tökéletes birkózásig ment Sándor öcsém szerénysége a házi gazdával. Szerencsére ez erősebb volt s most az egyszer le bírta ültetni maga mellé.

— Tanuld meg azt öcsém, monda Lőrincz úr, a mit a bihari főispán mondott nekem, mikor patvarista koromban a princípálisommal együtt asztalához voltam hivatalos, s én is váltig azt kerestem, hol üljek leghátul? „Csak ülj le te öcsém akárhová, monda a derék úr, bizonyos lehetsz felőle, hogy a hova te ülsz, ott az utolsó hely.“

A czifra görögdinnye alakúra rakott asztalkendők levétettek a tányérakról s a hajdú körül kezdé hordani a finom jó gulyáshúst, mellynek még a papirosra leírt nevéen is érzik a fáintos jó illat, a mit Isten tudja mivel tudnak neki megadni a magyar gazdasszonyok?

A fogás körüljárt. Szerencsére, hogy a hajdú hordozta, különben sorsot kellett volna húzni, hogy ki vegyen elébb?

Mikor a Sándor öcsémre került a sor, ő köz meglepetésre azt nyilváníta: hogy ő „köszöni alássan nem eszik.“

— Nem eszel? kérdé nagy szemeket meresztve Lőrincz úr.

— Köszöni alássan, szólt közbe Menyhért úr, nagyon keveset szokott enni.

Üm. Tán finnyás a gyerek, gondolá Lőrincz úr; no majd lesz más, abból ehetik.

Azután hoztak egy tál jó túros galuskát; a ropogós kemény kockák csak úgy mosolyogtak a tejeles túró közepett, meg levén koszorúzva áldott tepertővel, melly olly fris volt, hogy még most is sisergett a tálban.

— De ebből csak eszel? szólt Lőrincz úr szomszédjához, rákerülvén a sor.

— Köszönöm alássan, nem igen vagyok éhes, aztán a fejem is fáj.

Pedig olly éhes volt az öcsém, mint akárki más, s egy cseppet sem fájt a feje.

hanem már ahhoz volt szokva, hogy addig nem evett, míg tizszer meg nem kínálták, s utoljára erővel a tányérjára nem szedtek.

No hanem most az egyszer ezzel a szokásával nagyon röviden járt, mert Lőrincz úr el találta hinni, mit ő vesztére kigondolt, s odább adta a jó párolgó turós csuszát, melly az igaz, hogy a fejfájás ellen nem igen nagy orvosság.

Már most az öcsémnek ezt az öngyilkosul kigondolt szerepet végig kellett játszani, s egész a vacsora végeig minden körülforgó ételre azt mondani, hogy nem ehetik, mert a feje fáj; pedig majd kiugrottak a szemei az éhség miatt.

Hijába hordták körül a jó tejfeles paprikás csirkét, a drágalátos almás rétest, és a fehér keblü pulyka pecsényét, az öcsém Sándor rendületlen maradt s egy kenyérmorzsát be nem vett az egész asztal alatt.

— Legalább hát igyál, ha nem eszel, ettől kiáll a fejedből a fájás; szólt Lőrincz úr felemelve az egrivel töltött palaczkot.

Sándor öcsém soha sem bocsáthatta volna meg magának, ha abban a perczen félre nem kaphatta volna a poharát, úgy, hogy Lőrincz úr az önteni szándékozott bort az abroszra loccsantotta.

— Köszöni alássan, szólt helyette az apja, soha sem szokott bort inni.

— Ejnye teringettét, hisz ez ritka gyerek: se nem eszik, se nem iszik, se nem dohányzik; ebből milionér lesz. De sajnálom, hogy már más leányt néztek ki neki, azt mondanám, hogy várja meg, míg az enyim megnő.

Volt azonban valaki, a ki egészen más irányt követett; mint Sándor öcsém, s ez a kisebbik rajkó volt, a Péterke.

A mint kicsukták az ajtón, eleinte csak meghuzódott a szobában duzzogva, mintha arra várna, hogy érte menjenek, kérleljék, kínálják, engeszteljék; később azonban hüledezve kezdé észre venni, hogy el vannak nála nélkül, s ugyancsak esörögnek kések, villák és kanalak a másik szobában, ő érte meg nem jön senki. Ezt nagyon szívére vette, oda ment az ajtóhoz s a kulcslyukra téve a száját, elkezdé sírni, először szép lassan, azután mindig erősebben, végre még az ajtót is rugdalta.

— Maha—ma! — Mahaha—maha! — Mahahaha—mahahahaha!

— Ne hallgassanak rá, csak hadd ordítson. Bízta a társaságot az édes mama, igen érdekesnek találva ezt a jelenetet. A kis Klárka azonban, midőn senki sem látta, egy pulykacszómbot s két darab rétest, miket saját tányérjába szedett, hirtelen eldugva a kötényébe, a hátulso ajtón a gyermekszobába került, s a félretett étkekkel nemes boszuállással vigasztalá meg a megsajnált kis koboldot, mire ez el is hallgatott szépen.

Ez intermezzot azonban az öcsém Sándor arra használta fel, hogy észrevétlenül zsebébe csusztatott egy darab kenyeret, mellyből egy harapást nem mert enni az asztalnál.

Vacsora végével kölcsönös hálálkodások közt kelték fel az asztaltól, s Szuzsi néni ekkor egész ünnepélyességgel nyitá fel az ajtót, kibocsátva a kis deliquenst, ki köröskörül bezsírozott pofácskával, vigyorgva ugrott elő, daczosan fítogatva a meghagyott pulykacsontot.

— Azért is ettem.

— Júj te rossz fiu, szólt a mama, odarántva őt magához, s megtörülve orczácskáját, eredj oda mingyárt asszonynénédhez kezét csókolni, a miért olyan gormba voltál.

Péterke oda sandalgott, szemét száját féloldalra húzva, mintha azzal a gyanúperrel élne, hogy hátha az a kéz, mellyet neki meg kell csókolni, csak arra van szánva, hogy mikor közel jut hozzá, pofon üsse? s csak miután az ellenkezőről meggyőződött, tért régi bizalma a világhoz vissza, s mert még egy darab rétest kérni, melly ki is szolgáltatott neki, s mellyért ő viszont szíves volt megmutatni a társaságnak, mint lehet egy darab rétest egy falatra bele tömni az embernek két pofájába?

Ezután a társaság ismét különvált, az asszonyságok helyben maradtak, a gyermekeket lefektették, a férfiak még átmentek egy pipadohányra a cancellariába.

Ki volt nagyobb kínban, mint az öcsém Sándor? Éhes volt, mint a farkas; a zsebében egy darab puha fehér kenyér, — de hol egye meg? Akárhová megy vele, meglátják, s vége van.

Csak várta, hogy majd lefekszenek, s az ágyban, sötétben majd megeszi a kenyeret, de a két úr olly discursusba eredt, hogy éjfél előtt ki nem jöhettek belőle, pedig még csak kilencz óra volt.

— Kimegyek én egy kicsinyt a kertbe s é t á l n i. Kérem alássan. Monda végre, ezt találva ki a legalkalmasabbnak.

— A kertbe? szólt Lőrincz úr. Sötét van ott most és nagy a sár.

— Majd leülök valami padra.

— No az aztán szép s é t a lesz.

— Talán elmulik a fejfájásom.

Elereszték. Hadd forduljon egyet.

A cancellária hátulsó ablaka épen a kertre nyílt, az ablak előtt állt egy téli körte fa, Lőrincz úr épen szembeült ezzel az ablakkal.

Egyszer a nagy beszélgetés közben úgy tetszik neki, mintha valaki húzgálná a körte fa ágait, odament az ablakhoz és kitekintett: hát az öcsém Sándor szedte az éretlen téli körtéket, s olly szívesen tömte két pofára, mintha befőtt birsalmákat nyelne.

No de nem ártott meg neki, mert nem ette kenyér nélkül, volt a zsebében egy jó darab.

Lőrincz úr kiverte a pipáját; Menyhért úr felkerekedett és jójczakát kívánva, elvezetteté magát a hajdú által a neki rendelt szobába.

A vendégek még a lefekvés előtt elbucúztak szíves házigazdáiktól, azt állítva, hogy hajnalban igen korán odább fognak menni, mikor még ők aludni fognak, s azzal beletemetkeztek a magasra vetett párnák és vánkosok szalagos fehér czihákba szorított pelyh tengerébe, kiki átengedve magát a maga álmainak.

A kocsisnak meghagyatott, hogy négy órára befegjon és senkit föl ne lármazzon, mire azonban az ovatos vendégek felkeltek, már akkorra talpon volt az egész háznép, készen várt az utasokra kávé, kalács, szilvorum és hideg pecsenye. Lőrincz úr nem is hagyott most békét a szerény ifjunak, hanem nyakon fogta, beletöltögetett egyet-mást, a mi enni, inni való volt, mert látta, hogy ez ahhoz van szokva. Azzal ismét bepakolva vendégeit bundáikba, köpenyeikbe, odadugott egyfelől ő egy jó cylinder szilvorumot Menyhért bácsinak, másfelől felesége egy frissensült kalácsot Zsuzsi néninek, Klárika is ellátta az ifju sphinxet hideg rétesekkel, s erősen rájuk kötve, hogy visszajövet ismét betérjenek, így bocsáták őket útnak, Lőrincz úr messze elkisérve őket lóháton, hogy megmutassa nekik a jobb utat a kertek alatt, a nyomáson keresztül.

Most húzzuk fel azokat a három mérföldes csizmákat s lépünk át a szomszéd vármegyébe.

Ott is van sár, mert az eső, hála Istennek, hat hét óta esik, mint Kelet-Indiában; ott is vannak faluk az országút mellett, nyitott kapuju házakkal s ott is megrekednek a falu végén az útasok.

Hanem most az egyszer olyan házról lesz szó, a mellynek van kapuja s be is van csukva, s olyan utasokról, a kiknek a hintaja nem akad el a sárban.

Négy almásszürke van a fedett üveges batárd elé fogva: olyanok, mint a tüzes sárkány; a bakon a sallangos pántlikás kocsis mellett ül az úrfi s maga hajtja a fogatot, benn a hintóban kik ülnek, nem tudni, mert be van az csinálva nagyon.

Az úrfi kis kerek pörge kalapot visel, a nyakkendője csak úgy könnyedén megkötve, zekéjét levetette magáról s könnyü nyári dolmányban ül kocsisa mellett, de orczái pirosak a szabad légtől s a hajtástól.

Biztos ügyességgel kanyarog a görbe utcán végig, olyanokat cserdítve ostorával, mint egy pisztolylövés: a négy paripa, azt hinné az ember, hogy elragadta a hintót, ha nem látná, hogy a hol dobogó híd vagy zökkenő következik, egyszerre meglassítja valamennyi a lépést. Végre egy helyen félretérve a falu közepén elvonuló országútról, neki vágatott egy oldalt eső háznak, ott azonban kénytelen volt megállani, mert a kapu be volt téve.

— Héj! hó! kiálta a kocsis, felállva a bakon, hogy az udvarra belásson. Azt a kaput!

— Soha se rontsd a tüdődet Matyi, szól az úrfi, hanem eredj be a kis ajtón s nyisd ki magad a kaput. Hanem vidd magaddal az ostort, mert a kutyák lehúznak.

Matyi úgy tett s a mint belépett az ajtón, mingyárt nagy hadakozás támadt közte és a szelindekek között, folyvást kénytelen levén az ostorral közibök püfölni, a míg a kaput kinyitja.

A nagy zaj, lárma és ugatásra előjött végre a konyhából egy élte virágában levő asszonyszemély: valamivel több, mint szakácsné, és valamivel kevesebb, mint házi asszony, s megállva a tornáczon, éles rikácsoló hangon lekiálta onnan.

— Micsoda istentelen nagy lárma az már no? A török jön-e vagy a francia?

E szóak alatt kinyitá Matyi a kaput s az úrfi egyet csettentve a lovaknak behajtott az udvarra, s ott a tornác elé érve, leugrott a bakról s odavetve a kocsisnak a gyeplőt, maga odajárult a zúgolódó néemberhez, a ki a lehetőségig görbén iparkodott ránézni, aszaltszilva képével, azon törekedve, hogy mint tudná azt még rútabbá tenni? a szemei, mint két vasvilla szegeződtek a jövőkre.

— Ejnye lelkem adta Boriska! szólta az úrfi dévaj hangon. De megszépült a mióta nem láttuk egymást. Azt gondoltam, hogy a farsangon férhez vitték. Korán volna még, ugy-e bár?

— No iszen maga meg ugyancsak megcsúfult Károly úrfi, a mióta nem láttam; milyen szép kis gyerek volt akkor, s milyen nagy férfi lett belőle.

— Itthon van-e az uram bátyám?

— Hát ugyan hol volna?

— No mert ide szálltunk az anyámmal, meg a testvéremmel.

— Hát azok is itt vannak? No én nem tudom, hogy érnek rá más emberek elmenni a háztól, s hetekig odaröfölni.

— Híjja csak elő az urambátyámat Boriska lelkem s segítsen egyetmást leszedni.

A házi szépség még egy mérges tekintettel keresztbe hosszába mérve a hintót, bement ismét a konyhába, ott a sötét kályhalyukból valami világosság látszott degeneni: Boriska bekiáltott a kályhalyukba.

— No jöjjön ki hamar, vendégek jöttek.

A kályhalyukból ezen lakonicus válasz érkezett vissza:

— Várjanak!

Ezalatt Károly kinyitá a hintó ajtaját, s miután a tornácig térdig lehetete járni a sarat, ölébe véve hordá ki a két bennülő hölgyet, kik közül az egyik édes anyja volt, egy tisztességes, jó, szelid képű negyvenes deánő, a másik leány testvére, egy gonosz, ürge, eleven tizenkét éves kis pajkos tündér, eleven csillogó parázs szemekkel, piros arccsal, s szüntelen mosolygó fecsegésre álló szájjal.

— Hozta Isten, nem is vártuk: szólt Károly nevetve, a mint partra szállíta őket, s megnyitá előttük az ajtót, melyet Boriska maga után becsukott.

Összefüggés tekintetéből meg kell tudnunk, miszerint az érkező asszonyság Hamvasi Erzsébet, testvérhuga a házi úrnak Hamvasi Ábrahámnak, a ház, mellybe megszálltak, szüléik által osztatlanul volt nekik hagyva, hanem az asszonyság az egésznek a használatát odaengedte bátyjának, csupán azt kívánva, hogy mikor azon talál utazni, odaszállhasson. (Folytatjuk.)

MŰBIRÁLATI ROVAT.

Pénteken, martius 4-kén: Tévedések vigjátéka, Shakespeare-től. Egressy Gábor és Szigligeti fordítása, versekben.

Egynémely ítész azt hiszi, hogy Shakespeare eredetiségéből lereszelhet valamit, ha ki bírta mutatni, hogy e britt költő, egyik vagy másik színművét beszélyből vagy adomából merítette. Előttünk nem csak hogy teljesen mindegy, akárhonnán merítette legyen ő: sőt ha kimutatnók, hogy például a fentnevezett vigjáték eszméjét Plautustól kölcsönzé: csak azt bizonyítanók be, mikép tudott Shakespeare valamiből, mi nem sokkal több a semminél, nagyot teremteni; s azt, hogy ha e vigjáték eszméjében hiba van, az, eredetileg nem Shakespeare, hanem a Plautusé.

Mi felteszszük Shakespeare-ről, — kinek szelleme mindent látott és tudott, vagy sejtett, mi a természetben van: — hogy Plautus nélkül is rájöhett az ikrek eszméjére, mint olyanra, melly igen alkalmas arra, hogy tévedéseket okozzon, s komikai bonyodalmakat eszközöljön.

Mit kérdezzük: hol termett a márvány az alvó Szatür szobrához? . . . Elég, hogy a szobor itt van, és élni fog örök időkig, mestere lehelvén abba isteni szellemerejét. Mi közünk hozzá, Homért olvasván és csodálván, ki találta föl a betüket és írószereket? . . . Mit bánjuk, akárki szötte legyen a vásznat, vagy készíté az ecsetet Rafael egyik remekéhez? . . . Mi gondunk reá az élvezet perceiben, ki írta le azon szavakat, mellyeknek Megyeri és Rachel életet adának? . . .

A vigjáték becsének legbiztosabb mérlege a r é g i s é g A melly vigjáték háromszáz éves korában is ifju erővel hat, azaz tetszik: az remekművek tulajdonával bir.

Mert a vigjátékok fajtermészetöknél fogva, költészeti pillék. Sorsuk általában az, hogy az élet jelen perczeivel szülessenek és tünjenek el. Születésüket ugyanis, azon közvetlen létszükség okozza, hogy idő és hely szerint, bizonyos népek erkölceiben a specialis rosztat nevelés oldaláról fogva fel, vegyék ezt üldözőbe tréfásan, csipdessék a gúny és élcz ostorhegyével, s ekkép tanítsanak nevetve.

Mert a rosztban is meg van saját egyéni különössége minden egyes helynek, időnek, népek és nemzedéknek.

Azonban az emberiség ezt mondja: „tempora mutantur, et nos mutamur in illis.“ Ez pedig azt teszi, hogy az emberi természetben gyökerező általános roszt, épen úgy változik, mint a divat. Koronkint új meg új elemek vegyülnek roszt természetünkbe, s e vegyületek szerint vagy jobbakká leszünk, vagy rosztabbakká. Szóval: az emberi szellem soha meg nem állapodik; vagy emelkedünk tökélyben vele és általa, vagy visszasüllyedünk az állati vadállapotok felé.

Az emberiségnek e folytonos benső átalakulása magyarázza meg, miért veszt el értelmét s így ható erejét a vigjáték, melly az emberek specialis állapotára vonatkozik. Magyarán szólva: kikopik az időből, mennyiben gunytárgya, a helyszerű roszt, ki van egyenlítő, vagy átalakító.

Világos tehát, mikép a vigjáték, melly századok mulva is érthető és hatályos: az embert nem csupán specialis oldalról tárgyozza, s nem kizárólag helyszerű viszonyaiban fogta fel, hanem egyszersmind általános mivoltában is; és így igazságokat tartalmaz, mik el nem avulnak soha.

Az újabb műtan irányköltészetnek keresztelte azon fajtát az elbeszélő írásnak, melly a vigjátéknak megfelel. Különösen azon regényfajnak adott illy praedicatumot, melly nem az emberileg általános és közös erkölcsi rosztat veszi célba, hanem csak bizonyos helybeli viszony ferdeségét, melly természettel, igazsággal és józan okossággal ellenkezik.

Ez a praedicatum is afféle gyártmányu műszó, mint a „szinpadi hatás“, mellyet a mult alkalommal elemeztünk. Irányköltészet!... mi ez?... hát iránytalan költészet is van?... mert ha fejér hollóról van szó, ebben fel van téve, hogy fekete holló is létezik.

Az ilyen műszavak okozzák, hogy már olly beszédek is lehetett hallani, melyek szerint a művészetnek célja nincs; hogy a művészet önmagában cél, hogy a művészet önmagáért van... stb.

Igaz, van a művészetnek célja önmagára nézve is: saját törvényei szerinti tökélye. Mert a művészet emberi munka, a tökély fokozatai pedig végtelenek. De van a művészetnek magán kívüli, közvetett, végeztelje is: az egyetemes emberiség erkölcsi tökélye.

Mondjátok azért, — á la Polonius, — hogy „historical comical, tragical historical, pastoral comical...“ azaz, adjatok a fajnév mellé száz epithetont, csak érthető legyen: de ne mondjátok, hogy nedves víz, vagy meleg tűz.

A Tévedések vigjátékának az a kivételes tulajdonsága van, hogy a mozgató erőket benne nem képezik egyéni jellemek. E műben a cselszövő lény a mester maga, egy szeszélyes sors képében, melly az emberekkel félittasan enyeleg és pajzánkodik.

Van benne két ikerfiú, s ezek szolgálatában két más ikerfiú. Mind a négyen egy órában születtek, de a testvérek most nem ismerik egymást, mert még emő korokban szétszórta őket egy tengeri vész, melly alkalommal külön világrészekbe jutottak az

uri testvérek, s külön származtak ezek szülői; csupán a rabfiuk maradtak meg az urfiak mellett.

Az apa, nejét és fiait keresve, más felől az egyik urfi, anyját és ikertestvérét nyomozva, huszonhárom év mulva mindannyian összekerülnek egy városban az ázsiai parton, hol az anya lakik, s ennek tudta nélkül az egyik fiu, nejével és rabszolgájával.

Itt, a nélkül, hogy együttlétüket gyanítanak, esetleges találkozások adják elő magokat, midőn összetévesztik egymást ur és szolgálja, sógor és ángy, majd ismét az iker urakat szomszédok, ismerősök, hitelezők.

Képzeltetni, minő helyzetek kerülnek elő e bonyodalmak folytán. Midőn a jövővény fiut a másiknak neje férjeül ismeri, s fogja föl, míg a másik fiut — a férjet — saját házából kicsukják. Midőn egyik ur a másiknak szolgájával rendelkezik. Midőn egyik urnak a másik szolgálja hord híreket ismeretlen ügyekről. Midőn egyik ur kapja meg e másiknak ebédjét, ékszerét, pénzét. Midőn ekép, egyiket a másik helyett és miatt csalónak bélyegzik, börtönbe zárják, majd később dühös bolondkép lánczra tesszik; míg a másik uj meg uj gyönyörökben részesül, mellyek őt, ugy szólván rohammal veszik be.

De bármilly mulattató legyen itt a véletlenek játéka, bármilly kedvesek és meglepők legyenek e helyzetek: a jellemek hiányát mindezek még sem kárpótolhatnák, ha rajtok egy igen komoly emberi érdek nem vonulna keresztül; melly érdek személyesítve van ama tisztas atyában, ki olly nemes nyugalommal adja magát áldozatul családapai szívösztonének; melly érdek továbbá ki van fejezve azon anyai nemes alakban, ki mérhetlen veszteségét a zárda falai között gyászolja, jótékony munkásságnak szentelve életmaradványát; s végre ki van fejezve az anyát és testvért kereső fiuban.

E drámai érdek viszi a mű alaphangját, mint a brúgó a zenében. E mellett a fent lebegő comicum: szépen szóló hegedűszó, czimbalom.

Természetes, hogy minél nagyobb a vig és komoly elem közötti ellentét: egymást annál inkább kiemeli.

Pedig a vigjáték igen drámai hangon szólal meg. Egy becsületes apa, ki családját keresi, ellenséges városba jut, hol őt a fejedelem illy szavakkal üdvözli:

„Szirakuzai kalmár! szót se többet,
Részrehajlón a törvényt nem szegem meg.
Fejedelmedet vádold, a szirakuzait,
Kegyeltlenséggel, mit jobbágyainkon,
Becsületes kalmárokon gyakorlott.
Azért kegyelmünk néma. Mert mióta
Ezen halálos és benső viszály
Támadt városunk s várostok között:
Egy ünnepélyes néphatárzat eltilt
Minden forgalmat a két part között,
Annyira, hogy ha egy ephezusi
Mutatkozik vásárpiacztokon:
Meghal, miként a szirakúzai,
Ki lábát partjainkra merte tenni.
Az áthágó minálunk életét
Csupán ezer márkon válthatja meg:
Képes vagy e váltságdíjt megfizetni?“

A szegény öregnek pedig pénze nincs. A fejedelem könyörületből néhány órát enged neki, hogy az alatt a váltságpénzt valahonnan megszerezhesse.

Ez időközben történik a tévedések vigjátéka. S nem kétszeresen kedves-e a derü, mely a vészterhes borura váratlanul következik? . . .

Egyedüli achilles-sarka marad tehát e vigjátéknak: az ikrek eszméje; mint-hogy az ikrek e hasonlósága sokkal ritkább, szokatlanabb és kivételesebb tünemény a természetben, semhogy elég valószínűséggel, s így elég érdekléssel bírhatna drámai cselekvény alapjául, vagy mozdonyául szolgálhatni.

De Shakespeare tudta ezt, s épen azért alkalmazá tényezőül az ikrek eszméjét vigjátékban, és nem szomorúban.

Az előadáson kitünő gond, értelem és életmelegség valának érezhetők. Nézők és művivők a természetnek tiszta szabad keblén látszottak érezni magokat, s vidor méhek gyanánt élvezni e szép elmevirágok kelyhének illatos tartalmát.

A két Antipholus szerepvivői: — az ifju Lendvai és Egressy Ákos, — ifjuságuknál fogva külsőleg eléggé hasonlóak voltak; azonban épen ifju koruktól nem igényelhetni még most, hogy az ikreknek egy közös benső tulajdonságában megegyeztek, s ezt kidolgozták és összetanulták legyen, a végett, hogy e tulajdonság éles vonásokban fejezvé ki magát, a kevesbbé valószínű tévedéseket mások részéről teljesen indokolható vala.

Erre nézve meg kell jegyeznünk, hogy Egressy Ákos még csak két napos színész, mennyiben néhány nap előtt lépett fel először a francia király szerepében, s ma másodszer az egyik Antipholusban. Feledésből történt, hogy ezt a szinlap jelenteni, s őt a közönség elnéző szivességébe ajánlani elmulasztá.

Mutatkoznak-e nála kiáltó jelenségei a hivatásnak? S minő szerepszak felé hajlik egyénisége? e kérdések még most időelőttiek. A hang és alak eléggé szinpadiaknak mondhatók.

Szirakuzai Antipholus nem kiváló egyéniség. Egy fiunak legáltalánosabb lelki állapotait foglalja magában. Sőt még ez érzelmek sem merülnek nála mélyen alá, a lélek fenekére, hanem ennek csak felszínén lebegnek. Azért e művállalatot az ifju Egressy Ákos részéről sem vakmerésznek, sem oktanul könnyelműnek, — jóakarattal, — nem bélyegezhetni.

A gyakorlatnak és elméletnek szinművészetben karöltve kell járnia. Itt ha nem épen egyedüli, da bizonyosan legjobb mester az öntapasztalás. Mondani sem kell, hogy ez öntapasztalás útján Shakespeare a legbiztosabb kalauz.

Ifju színészeinkről általában szólva: szívesen eltűrjük ugyan nekik, — jó remény fejében, — a koruk természetével járó szinpadi mozgékonytságot, hanem csak tűrjük, azon okból, mert a bő dolmányból inkább lehet szüket csinálni, mint megfordítva. Azon kényelmes szabadságát értjük a mozgásnak, mit némelyek talán jártasságnak, othonosságnak neveznének: de mi kénytelenek vagyunk, — az illető határvonalakon túl, — üres handabandának, értelmetlenségnek nevezni. A szabálytalanság itt nem könnyűség, a féktelenség nem szabadság. Szinművészetben a kezek és lábakkal is gazdálkodni kell igen józanon. A legmagasabb célpont mozgás tekintetében is: a classicai egyszerűség és tisztaság. Láttatok Rachelt? . . . Ez elvet jó idején szokja meg az ifju színész, mert a gyakori önengedékenység majd hibává csontosul. Esméljen reá mindig komolyan, hogy szinpadon egyetlen kéz és lábmozzanatnak sem szabad világos ok és benső szükség nélkül történnie. Az egyes mozdul-

latok arra valók, hogy a beszédet mintegy magyarázzák, világosítsák; a benső állapotot kifejezni segítsék; a szónak súlyt adjanak, sőt, hol az elkerülhetlen szükség úgy kívánja; hogy olykor szó nélkül is beszéljenek. Már most, midőn a lélek nyugodt állapotban van, s a beszéd egyszerű, világos és csekély jelentőségű: minek ott járni kelni, izegni mozogni? Vagy, hol a műnek egy fő pontjára van függesztve a közfigyelem: nem teszi-e kétszé saját értelmiségét az, ki ilyenkor, — nem eszmélve helyre és időre, — sétálgat, vagy némán hadonáz, a mű érdekét zavarva? . . . Vannak pillanatok a színművészetben, midőn a beszéd annyira elvont jellemű, az állapot annyira mély, nagyszerű és ünnepies, szóval a kéz és láb kifejezési képessége fölött oly magasan áll, hogy ilyenkor a hallgatónak fölemelkedett lelki hangulatát, a színész részéről egyetlen kézmozzanat képes megháborítani, s ezzel tönkre tenni a beszédnek legfőbbnyesebb benyomásait.

A tanuság tehát röviden az: hogy a test egyes tagjainak játéka soha ne legyen üres, mert akkor csak rontani képes, hanem mindenkor tartalmas és határozott kifejezésű.

A hölgyek mind igen kedvesek és tiszteletre méltók voltak, művészetök tekintetében. A versek gyönyörűen voltak elmondva, s könnyű lejtésével a társalgási hanghordozásnak.

Kötelességünknek érezzük Jókainé mai játékát példányul állítani fel arra nézve, mikép kell és lehet a nagy költőknek gyakran egy parányi dióhéjba szorított gondolatát, egy nagy világgá kiszélesíteni, s e szép és dús világban az egyéni léleknek egész élettörténetét tárni föl előttünk. Tanuság ez arra nézve, mikép nem sok beszéd teszi a szerep nagyságát, hanem a művész teszi nagygyá a kis szerepet. Nem hiába volt Shakespeare színész, jól tudta, mit lehet és kell a színészre hagyni abból, a mit leírni lehet vagy nem, szükséges vagy nem.

Egy más költő, e pontján a gyors és kellemes kifejlésnek, dagályos szavakkal és hosszasan mutogatta volna be egymásnak a találkozókat: az épen vesztőhelyre indult apát, anyát, fiukat, menyet, ángyot, sógort és komát. Jókainé játéka mindezt feleslegessé teszi.

Sokkal magasabbra helyezük műintézetünket és tagjainak művészetét, sem hogy ezen utolsó jelenetre nézve Hamlet vaskos utasításait emlékezetbe hozni szükségesnek tartanók. Azonban nem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy ha Emilia itteni beszédei alatt a karzati tisztelt közönségnek igen jó kedve van: ez itt a drámai legfőbb és legmagasabb érdek rovására történik. Ohajtandó volna azért, hogy ama hangos jókedvre, az illetők részéről, legparányibb ok se szolgáltatnák. E. G.

TARKA KÉPEK.

HÁROM SZÍNLAP A RÉGI IDŐBŐL.

Adatul a magyar színművészet történetéhez, ide mellékelve küldök néhány régi színlapot, melyeket a nem régen elhalt agg színész Jancsó Pál, hátrahagyott írományai között találtam; érdekes képét tüntetik elő azok a nemzeti műveltség, művészeti

izlés, nyelv pallérozottság s a színészet akkori állásának hazánkban. S midőn egyfelől a színészeket jellemzik, mutatván milly csalóka eszközökhöz, szemképrázta látványosságokhoz és sallangós phrázisokhoz kellett folyamodniak, hogy részvétet legyenek képesek előidézni, az árva nemzeti színészet iránt, másfelől örömmézzel töltik el keblünket összehasonlítása által a jelennek, midőn nyelv, míveltség, izlés finomodás s színművészeti tökély dolgában úgy állunk, hogy Európa miveltebb nemzetei előtt sem szégyelhetjük meg magunkat.

Az I. színlapon, mely 1819. évről kelt, midőn a színész még Theater Actornak nevezteték, a régi híres comicus színész Jancsó Pál magát természeti plántának nevezi, mellynek gyümölcseire emlékezteti pártfogóit, hogy részvétet legyen képes előidézni, mert az ős hervadással, a tél végpusztulással fenyegeti az árva növényt.

A II. színlap 1829. és így 10 évvel később kelt, midőn még az agg színész veteranus actornak nevezteték, itt már valamivel tisztultabb izlés nyomaira találunk. Székely József vén tragicus színész, 30 éves színi pályája határánál az utolsó 1 órára emlékezteti pártfogóit, — hogy utolsó óráit türethetvé tegye, — színre hozván felségelésére, németül a híres Ein Uhrt, melly ánglus eredeti után fordított németre, s a németből anyanyelvünkre; akkor még a decoratiók elrendezése és a muzsika próba bajt csinált a bilét váltásnál; jellemző és sok tekintetben sajtáságos kép.

A III. színlap, mely hat évvel később, 1837-ben kelt Erzsébet városában, „Mor Károlyt“ vagy a „Tolvajokat“ hirdeti, illy czim alatt fordította le Schiller remek művét Toldi (Schedel), ki anyanyelvünket akkor tanulmányozván, első kísérlete volt magyar nyelven dolgozatban, s épen azért olly gyenge, hogy a nyomtatásban megjelent példányokat később beszédé, s jónak látta „Haramiák“ czím alatt ujabban lefordítani, mi a Színműtárban jelent meg, és sikerült áttétel. Ezen színlap szerint a magyar vidéki színészet olly nagy hiányában volt a tehetségeknek, hogy egy személy két szerepet is kénytelen volt eljátszani; de az ügyes igazgató más szint ad a dolognak, a hiányt ügyesen leplezván, így szól: nincs mit fel ne áldozzon nézőiért maga akar magának érdemet szerezni (ritka művészi szerénység), s tisztelete tételül játsza a két szerepet.

PATAKI FERENCZ.

I. A felsőbbek' engedelmével Theatr. Actor Jantsó Pál számára Ma Pénteken Februarius 19-dik napján 1819. Az erdelyi nemzeti játszó társaság által fog elő adodni MIT TEHET NÉHA EGY BÁNKÓ-CZÉDOLA? Vig Játék IV. Felvonásban.

Játszó személyek.

Vänderhold, gazdag Özvegy-aszszonyoság	Székellyné.
Anniko, a' Szobaléánya	S. Borbára.
Báro Falborn, az Öreg	Jantsó,
Ifju Falborn, a' Fija	Kemény.
Rifólt, Kereskedő (Banquier)	N. ***
Linthal, Vanderhold Biztossa	Székelly.
Ripsz, Uzsorás	Kováts.
Gulmen Rifólt számado-legénnye	Szilágyi.
Jakab, az öreg Báró Inassa	Ifj. Székelly.
János, az ifju Falborn Szolgája	Cseh.
Prokop, Schusztter Czéh-Mester	Rázt.
Flaumné, Mode Szaboné	Keményné.

A Dolog történik egy nagy Városban, Hollandiában.

Hazám Tisztelt Fijai és Leányi! Kegyes Pártfogojim! Abba a' nagy Kertbe

melybe a' Földön marado Plánták, 's az Égre emelkedő Czedrus, egyaránt belé tartoznak; Én is egy Élőfa, hajdon, az, a' minék a' Fő-Kertész (a' Természet) ültetett, meg-hoztam annak idejében a' mit nékem adott volt. — Itt áll még az Ősz komor szelei között; — szállingoznak már a sárguló levelek — nincs a' mi vonja többé az esmeretlent — tsak az a' jó szivü Hazafi indulhat meg, a' ki látta valaha a' maga nemü gyümöltseivel; 's meg gondolva, hogy minden Paraditsomok is, így hervadnak-el, mihelyt a' Tél északi lehellete meg-indul; tsak ez szenvedheti meg havassonn-is, azon a' helyen, a' hol egykor zöldellett — —

Ki tudja? — hát ha a' jószivü Hazafiak Kegyessége, mint a' szelid napfény még egyszer fel-élesztve második virágzásra ébreszti; 's ha kedvező hosszu Ősze lesz; még az örökre el mult nyárnak, valami képét játszodja vissza. A' nagy Érdemü kegyes Publicumnak alázatos szegény régi hiv Szolgája J a n t s ó P á l.

NB. Minden helyre tartozó Billietek találatnak szokott árrok szerint a Theátrumnál a' proba-szobába reggeli 9 orától fogva, Délutáni 4 óráig. Kezdődik hatodfél orakor vége 8 után.

II. (Kolo'svár) Elő fizetés Felfüggesztésével Ma Szombaton Martius 7-dik napján 1829 Veteranus Actor Székelly részére a nemzeti játék színen elő adatik AZ EGY ÓRA. Németbe a híres Ein Uhr. Egészszen ujj Mélodráma Énekekkel, s éppen ezen játékra festett ujj Decoratiokkal 3 Felvonásban Anglus Lévis Író írta eredetiben, onnan Németre; s közelebről Annyai Nyelvünkre fordítottat Pesten Musikáját szerzette Báro Lanoy.

Személyek:

Auriol Holstein véd Angyala.	É. Theresia.
Sángrida az Erdélyi Rémek Királynéja.	Udvarhelyiné.
Kanut Holstein törvénytelen Groffja.	Hetényi.
Askur Holstein törvényes Örököse Néma 10 esztendő	É. Aloisia.
Hanno, Várnagy Kanut Várában	Éder,
Szkádo, a' Fia	Telepi.
Gilf Kanut Kertészsze	Kubay.
Gréda a' Kedvesse	Sz. Susánna.
Ruhrich } Askur Szüléinek árnyék képeik	Balog.
Clotilde }	Hetényiné.
Iduna özvegy, Askur nevelő Anyja	N. Mária.
Emma ennek testvére	Székelyné.
Harold Dallos Emma kedvesse	Köszeghy.
Tél	Baloghné.
Tavas	É. Theresia.
Nyár	Telepiné.
Ősz	S. Theresia.
Theáno	Udvarhelyi.
Rura	Székely.
Cométa	Czelesztin.
Tesseras	Kemény.
Terazo	Szákfy
Hispias	Váradi
Hellás	Bartha.
A fekete Vitéz	Török.
A meggyőzetett Oriás	Parthényi.

Erdő, Rémek, Zefirek, Vitézek, Dámák, Págék.

A történet foly Holstein Várában Augustus Honap 1-ső Napján 1200-dik Esz-

tendőben. Az esztendő Négy Szakaszát ábrázolok Diadalmi tánczot fognak járni a játék rendében. Sok apróbb Decorációkat ide nem számlálva, csupán ezen játékra Szin-Mester és Actor Telepi György által ujjonnan festett három Nagy Kortina Kuliszáival u. m. Egy nagy felleg Kortina, Rosa Lugos, és egy föld alatti boltozat, gazdagon aranyozott Királyi Tronus, egy Oriás Státua, melly vállán egy nagy Orát tart, 's 8 gyermek aranyozot fellegben.

Tisztelt Hazafi Publicum kegyes Pártfogom! Ujra elő jön ezen minap oly meglepéssel fogadtatott Egy Óra 's egyszersmind fontos óra életemben is: mert ezen Pályának szinte 30 Esztendei határánál állok — a régiak közül egyedül; 's ami öröm, és jo volt az el-repült időben, leg inkább az, hogy nagyobb részét itt éltem, ami fájdalom volt benne az, a mit Hazámon kívül töltöttem: Fogadjátok nagy lelkű Hazafiak kegyesen még hátra lévő óráit életemnek, míg az utolsó egy óra üt számomra, — akkor is mint örökké mély tisztelettel marad A Tisztelt Hazafi Publicum alázatos Szolgája Székely J o s e f f.

Tisztelettel kéretnek minden Logét, és Zártszéket Abonirozot Méltóságok, és Uraságok, hogy még Pénteken méltóztassanak bilétjeik iránt a Theátrumnál rendelést tétetni, mivel Szombaton. a Decoratiok elrendelésével, és Musika próbával baj lesz.

Bé menetel Közép Logé 5 f. — Felső és also rendbe 4 f. — Zártszék 50 kr. — Elsőhely 30 kr. — Galéria. 20 kr. Kezdeté 6 órakor vége 9 után.

III. „Igazgató: Eránosz József felsegállítására, Sz. k. Erzsébet városában, Felsőbb kegyes engedelemmel, Ma vasárnap, 9-ber 19én 837. Nagy készüléttel előadatik: MOOR KÁROLY vagy A TOLVAJOK. Legnevezetesebb szomorú játék 5 felvonásban, Schillertől.

Öreg Moor Maximilian	Decse.
Károly } fiai; (egy személyben)	Eránosz.
Ferencz }	
Amália rokonok	Eránoszné.
Herman, nemes ifu	Petri.
Kosintzki, cseh fiu	Petriné.
Sveiczter }	Király.
Roller }	Józseffi.
Spigelberg }	Petri
Grimm }	x x x.
Daniel, öreg szolga	N. N.
Tanácsbeli	Petriné.

A felvett két erős szerepben a nevezett játszó meglepédest ígér. Nincs mit fel ne áldoznék nagy érdemű nézőimért; most is tiszteletem tételül választom ez egész ország híres darabot, 's a' két czímes szerepben magam akarok érdemet szerezni; esedezni azért is meg nem szünök megjelenésekért, tisztelőjök Eránosz. Kezd. 7 órak.

△ Sáros utcán széles jó kedvében megy a biró a kántor komával. Mind a ketten a kocsmából jönnek s beszélnek diákul, hogy senki sem érti.

A hamis föld nem akar lábaik alatt maradni, végre a biró koma elesik és végig nyúl a sárban. A kántor koma csak nézi.

— Hát ne hagyjon itt kend koma egyedül, szabódik a sárban fekvő, hanem emeljen fel.

— Felemelni? szól a koma bölcsen meggondolva a mit mond. Azt nem tehetem, hanem mellé feküdni, azt megtehetem.

melybe a' Földön marado Plánták, 's az Égre emelkedő Czedrus, egyaránt belé tartoznak; Én is egy Élőfa, hajdon, az, a' minék a' Fő-Kertész (a' Természet) ültetett, meg-hoztam annak idejében a' mit nékem adott vólt. — Itt áll még az Ósz komor szelei között; — szállingoznak már a sárguló levelek — nincs a' mi vonja többé az esmeretlent — tsak az a' jó szivü Hazafi indulhat meg, a' ki látta valaha a' maga nemü gyümöltseivel; 's meg gondolva, hogy minden Paraditsomok is, így hervadnak-el, mihelyt a' Tél északi lehellete meg-indul; tsak ez szenvedheti meg havassonn-is, azon a' helyen, a' hol egykor zöldellett — —

Ki tudja? — hát ha a' jószivü Hazafiak Kegyessége, mint a' szelid napfény még egyszer fel-élesztve második virágzásra ébreszti; 's ha kedvező hosszu Ósze leszsz; még az örökre el mult nyárnak, valami képét játszodja vissza. A' nagy Érdemü kegyes Publicumnak alázatos szegény régi hiv Szolgája J a n t s ó P á l.

NB. Minden helyre tartozó Billietek találatnak szokott árrok szerint a Theátrumnál a' proba-szobába reggeli 9 orától fogva, Délutáni 4 óráig. Kezdődik hatodfél orakor vége 8 után.

II. (Kolo'svár) Elő fizetés Felfüggesztésével Ma Szombaton Martius 7-dik napján 1829 Veteranus Actor Székelly részére a nemzeti játék szinen elő adatik AZ EGY ÓRA. Németbe a híres Ein Uhr. Egészszen ujj Mélodráma Énekekkel, s éppen ezen játékra festett ujj Decoratiokkal 3 Felvonásban Anglus Lévis Írta eredetiben, onnan Németre; s közelebből Annyai Nyelvünkre fordítottatott Pesten Musikáját szerzette Báro Lanoy.

Személyek:

Auriol Holstein véd Angyala.	É. Theresia.
Sángrida az Erdélyi Rémek Királynéja.	Udvarhelyiné.
Kanut Holstein törvénytelen Groffja.	Hetényi.
Askur Holstein törvényes Örököse Néma 10 esztendő	É. Aloisia.
Hanno, Várnagy Kanut Várában	Éder,
Szkádo, a' Fia	Telepi.
Gilf Kanut Kertészze	Kubay.
Gréda a' Kedvesse	Sz. Susánna.
Ruhrich } Askur Szüléinek árnyék képeik	Balog.
Clotilde }	Hetényiné.
Iduna özvegy, Áskur nevelő Anyja	N. Mária.
Emma ennek testvére	Székelyné.
Harold Dallos Émma kedvesse	Köszeghy.
Tél	Baloghné.
Tavas	É. Theresia.
Nyár	Telepiné.
Ósz	S. Theresia.
Theáno	Udvarhelyi.
Rura	Székely.
Cométa	Czelesztin.
Tesseras	Kemény.
Terazo	Szákfy
Hispias	Várad
Hellás	Bartha.
A fekete Vitéz	Török.
A meggyőztetett Oriás	Parthényi.

Erdő, Rémek, Zefirek, Vitézek, Dámák, Págék.

A történet foly Holstein Várában Augustus Honap 1-ső Napján 1200-dik Esz-

tendőben. Az esztendő Négy Szakaszát ábrázolok Diadalmi tánczot fognak járni a játék rendében. Sok apróbb Decorációkat ide nem számlálva, csupán ezen játékra Szin-Mester és Actor Telepi György által ujjonnan festett három Nagy Kortina Kuliszáival u. m. Egy nagy felleg Kortina, Rosa Lugos, és egy föld alatti boltozat, gazdagon aranyozott Királyi Tronus, egy Oriás Státua, mely vállán egy nagy Orát tart, 's 8 gyermek aranyozot fellegben.

Tisztelt Hazafi Publicum kegyes Pártfogaim! Ujra előjön ezen minap oly megelégedéssel fogadtatott Egy Óra 's egyszersmind fontos óra életemben is: mert ezen Pályának szinte 30 Esztendei határánál állok — a régiek közül egyedül; 's ami öröm, és jó volt az el-repült időben, leg inkább az, hogy nagyobb részét itt éltem, ami fájdalom volt benne az, a mit Hazámon kívül töltöttem: Fogadjátok nagy lelkű Hazafiak kegyesen még hátra lévő óráit életemnek, míg az utolsó egy óra út számomra, — akkor is mint örökké mély tisztelettel marad A Tisztelt Hazafi Publicum alázatos Szolgája Székely J o s e f f.

Tisztelettel kéretnek minden Logét, és Zártszéket Abonirozot Méltóságok, és Uraságok, hogy még Pénteken méltóztassanak bilétjeik iránt a Theátrumnál rendelést tétetni, mivel Szombaton. a Decoratiok elrendelésével, és Musika probával baj leszzen.

Bé menetel Közép Logé 5 f. — Felső és also rendbe 4 f. — Zártszék 50 kr. — Elsőhely 30 kr. — Galéria. 20 kr. Kezdeté 6 óraker vége 9 után.

III. „Igazgató: Eránosz József felsegállítására, Sz. k. Erzsébet városában, Felsőbb kegyes engedelemmel, Ma vasárnap, 9-ber 19én 837. Nagy készüllettel előadatik: MOOR KÁROLY vagy A TOLVAJOK. Legnevezetesebb szomorú játék 5 felvonásban, Schillertől.

Öreg Moor Maximilian	Decse.
Károly	} fiai; (egy személyben) Eránosz.
Ferencz		
Amália rokonok	Eránoszné.
Herman, nemes ifju	Petri.
Kosintzki, cseh fiu	Petriné.
Sveiczzer	} tolvajok Király.
Roller		
Spigelberg		
Grimm		
Daniel, öreg szolga	x x x.
Tanácsbeli	N. N.
		Petriné.

A felvett két erős szerepben a nevezett játszó megelégedést ígér. Nincs mit fel ne áldoznék nagy érdemű nézőimért; most is tiszteletem tételül választom ez egész ország híres darabot, 's a' két czímes szerepben magam akarok érdemet szerezni; esedezni azért is meg nem szünök megjelenésekért, tisztelőjök Eránosz. Kezd. 7 órak.

△ Sáros utcán széles jó kedvében megy a biró a kántor komával. Mind a ketten a kocsmából jönnek s beszélnek diákul, hogy senki sem érti.

A hamis föld nem akar lábaik alatt maradni, végre a biró koma elesik és végig nyúl a sárban. A kántor koma csak nézi.

— Hát ne hagyjon itt kend koma egyedül, szabódik a sárban fekvő, hanem emeljen fel.

— Felemelni? szól a koma bölcsen meggondolva a mit mond. Azt nem tehetem, hanem mellé feküdni, azt megtehetem.

ORSZÁGJÁRÁS.

Mi minden nem esik egy hét alatt széles e világon? annak nálunknál nagyobb papíros volna csak a megmondhatója; a mit pedig mi egy dióhéjba szórítunk belőle, az csak a szépe java és érdekese leend, röviden és vakmerően előadva.

— A török asszonyok bálba kezdenek járni, már Algierben megízlelték, a kik ismerik azon áldozatokat, a mikbe csak egy nő bálbajárása kerül a férjnek, felvehetik, hogy micsoda sors vár izlam fiaira, a kiknek négy feleségük van? — Párizsi iparlovagok valami érzésvégítéket találtak fel, a mi tökéletesen hasonlít az ezüsthöz. Már ezentúl majd el sem merjük fogadni az ezüstöt. — Rostokban huszonötöt csaptak egy idegen napszámásra, a miért munkát vállalt, minek veszi el a helybeli napszámosságok kenyerét. Ezt nevezzük czélszerű munka felosztásnak. — Egy párizsi regényíróba egy amerikai hölgy művei olvasása után beleszeretett s nőül ment hozzá, milyen jó tárgy lesz ez neki mingyárt egy regényre. — A Burgszínházban Precy Gabriele új színmű adatott e héten, a critica furesa keresztelőt tartott felette. Másutt is írnak rossz darabokat, nem csak nálunk, ez is vigasztalás. — Ire Aldridge dicseretében kifogyhatlanok a bécsi lapok. Híjába is critizálnák, s z e r e c s e n t mosnának. — Azt írják külföldről, hogy Olivia Pepita spanyol tánczosnő legszebb hölgy a világon. De a ki azt írta aligha járt Magyarországon. — Angliában jár egy esomó német művész, a kik a s z á j o k k a l muzsikálnak, csak az van hátra, hogy t r o m b i t á v a l énekeljenek. — Egy angol iparüző mesterséges fogakat ajánl; hiszen fogak csak volnának, hanem rágnivaló van kevés. — Prága környékén új betegség ütött ki a birkák között. Tehát azért ne legyetek birkák. — A francia császár kormánypálczája elkészült, tetején Nagy Károly alakja van. — Két spanyol költő albumot készít a francia császárné tiszteletére. — Egy német színházigazgató egy első szerelmezt keres, a ki nem szerelmes, fizetése 25 forint havonként. Bizony 25 forintból nem is igen lehet az ember szerelmes. — Brassó mellett egy vendéglő pinczéjében 40 nyúlat találtak, mellyek a zivatar elől oda menekültek, s nem tudván visszamenni, ott veszték éhen. Ennél még is okosabb lett volna, ha meghagyták volna magukat enni. — A francia császárné, a legközelebbi udvari bálban ibolya bokrétát viselt a hajában. — Bayard, ki annyi kedves és hatásos színművet írt, mellyek közönségünk előtt is eléggé ismaretessé tevék, egy tánczvigalom után rögtön meghalt, utolsó műve: Boccacio, vagy a Decamerone. A czímszerepben hat különfélekép alakított jellemet kell játszani az előadó színésznek. — A francia császár legutóbbi tánczvigalmát azon szomorú esemény fejezte be, hogy Camerata herczeg, a császári család egyik tagja, magát egy hagymázos rohamban agyonlőtte. — Ibrahim basa, kit különös testi szépségei miatt, Karadzehemnek (fekete pokol) neveztek, s ki Mahmud zultán alatt a jancsárok kiűrtésében fő tényező volt, e napokban meghalt. — Cerrito kisasszony Bécsben tánczol. Nagy küzdelmei lehetnek Satanella emlékével. — Angliában ismét találtak fel új drámáit Shakespearenek. Sserencse, hogy a szerző nem tiltakozhatik ellenök.

BUDAPESTI HIREK.

* * * A vásár elkezdődött, mit venni van elég, csak min venni volna annyi. Különös problémája időnknek, a mit még egy financier sem fejtett meg, hogy semminek sincs kelete, mégis minden drága, sok a pénz és még sincsen senkinek.

* * * Utczáinkon sűrű tolongását látni a falusi hazafiaknak és honleányoknak, kinn a szabadban pedig, városliget és budai hegyek hemzsegek a fővárosi néptől. Mindenki az után eped, a mire a másik ráunt. Egyiknek a szép utcák, másiknak a szép mezők.

* * * Fővárosunk népességének egy része most egy törpe celebritásnak örül, ki, magát Jean Piccolonak nevezi. (Talán Borsszém Jankó? Miért ne? ha egy időben Real Felixet lehetett Valódy Bódogznak fordítani). Szerencsés idők! midőn elég arra, hogy az ember nagy legyen, az, hogy kicsiny maradjon. Azokat, kikben a lélek törpe, nem mutogatják pénzért.

* * * Az újtéren sétány tervezetik. Bizonyára áldás a fővárosi közönségre nézve. Nyáron át minden melegebb napon, ha a budai hegyekről Pest felé tekintünk, bár messze tiszta és derült a látkör, Pest egy átláthatlan gőztengerbe van fuladva, úgy hogy szinte sajnálnunk kell azokat, a kik ott alant a levegők fenekén járnak kelnek, csupán a kertes fás helyek tartanak itt ott tiszta levegőt. Fákkal beültetett sétányok, mint a Széchenyi téren, könnyen segíthetnének e bajon.

* * * Megjelent s minden könyvtárban kapható Fáy Andrásról két kötet mű, illy czím alatt: Buzavirágok és kalászkok. A ki magyarul olvasni, s azt a mit olvasott érezni is szereti, el ne mulasztja e művek megszerzését, mert a mit azokban talál, az a magyar élet bölcsesség, s minden mondatra azt kénytelen felelni az olvasó: ez úgy van, ez igaz!

* * * Megjelent Székely Józseftől „Kalárisok“ és „Kedélyhangok“ czím alatt két kötet költemény, egyik legszorgalmasabb vállalkozónk Müller Gyula könyvkereskedésében. Mind kettőben, kívül és belül sok szépet találni.

* * * Fiatalkorú vállalkozó könyvtárunk Számvald Gyula, Jókai Mór „Erdély arany kora“ czímű regényéből második, metszvényekkel ellátott kiadást rendez.

* * * Az országos nagy naptár ez idén is Jókai Mór által fog szerkesztetni a legjobb irodalmi hitelű írók közremunkálása mellett.

NYILATKOZAT. I. Szépirodalmi lapjaink egyike (nem a „Szépirodalmi lapok“) megtámadja az igazgatóságot azért, hogy Czanyuga úrnak egy színművét miért utasította vissza, miután az valaha 1849-ben egy bíráló választmány által elfogadtatott? Még ha azon körülmény nem volna is eléggé ismeretes, hogy amaz időben az irodalom jövője felől kétségbeesett választmány minden magyarul írt betűt örömmel fogadott s pártolni kívánt; tudnia kell azt a tisztelt lapvezetőnek, hogy a bíráló választmány nem foruma, csak szíves tanácsadója az igazgatóságnak, s egy még 1847-ben kötött egyezmény szerint, a mint a választmánynak joga van kívánni, hogy

eléje nem terjesztett eredeti műveket az igazgatóság ne adasson, hasonlóul az igazgatóságnak is joga van a választmány által elfogadott darabokat félretenni, ha azokat rossznak találja. *) Már pedig az érintett színmű mind a rendezőség, mind az igazgatóság által az első felolvasási próbán egyhangulag javíthatlanul rossznak nyilvánított. Tehát nem azért utasított vissza a darab, mintha egy táblabíró volna benne megtréfálva, mint ezt a tisztelt lapvezető állítja, (a ki egyébiránt igen rossz helyen keresi a népszerűséget, ha azt abban véli feltalálni, hogy a táblabírákat, hazánkfainak ezen eleget szenvedett és eléggé tiszteletre méltó osztályát, mostani időkben pajkos elmésség czéltáblájául tüzi ki) **) hanem visszautasított azért, mert nem jó, s ha szerkesztő úr ellenkezőről van meggyőződve, tessék közönség elé bocsátani saját lapjában az egy felvonásos művet, s a közönség ítéletére bízni, ha nem fog-e az leggyöngébb lenni még az ő lapjában megjelent munkálatok között is? Tetszik egyébiránt ez eszme a tisztelt Sz. úrnak, legközelebb ismét Lengyel ur érdekében azzal vádolván az igazgatóságot, hogy a színházhoz csak olly tagok juthatnak be, kik vagy külföldiek, vagy birtokos és praedicatumos nemesek. Színházunk jelenlegi személyzete több mint 300 tagból áll, s köztük csak három nem született Magyarországon, birtoka pedig mind a háromezrésznek összevéve sem volna arra elég, hogy birtoknak neveztessek. ***) A jelen igazgatóság mindenkinek könnyűvé teszi színpadon megpróbálni tehetségeit, maga az érdekelt L. úr is részesült abban, a siker azonban a közönségtől jó.

II. Több lapok által érintve volt, hogy Háromszín című vígjáték elfogadtatott a választmány által, de Győrben elébb adatott. Ennek oka az, hogy a választmány némi módosításokat ajánlott a művön tetetni s e végre a mű szerzőnek megküldetett azóta vissza nem érkezett, következőleg előkészületbe mind ekkorig nem vehető.

III. A Pesti Napló B. színbírálonkat olly modorban támadja meg egy igen ártatlan állításért a személyeskedések leggyöngédtelenebb, nőket sértő, faját választva ki, miszerint mi saját szótárunkban illy vitához illő kifejezéseket nem találván, kénytelenek vagyunk felelésekbe nem bocsátkozni.

*) Az igazgatóság különben is minden új eredeti művet, melly nem a jelen bíró választmány által vizsgálattott meg, mint el nem fogadottat tekint. S z e r k.

***) Az igazgatóság egyébiránt semmiféle osztályát a társadalomnak a nemzeti színházban gyalázattal illetni nem engedi.

****) Mi szeretnők legjobban, ha színházunk tagjait azzal lehetne vádolni, hogy birtokos nemes emberek. A nemesség csak megvolna — szellemi tekintetben — bár mennyire neveltségnek lássék is e szó azok előtt, a kik az ellenkező után törekednek, hanem a birtok még többnyire osztatlan állapotban van — a Parnassusi compossesoratusban. S z e r k.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEÓ.

PEST, 1853.

DELIBAB

EMICH GLESTEN

SZÉPIRODALMI UJDONSÁG!

En most jelent meg **Heckenast Gusztávnál** Pesten és **EDELMANN KÁROLY** pesti könyvárusnál (váciútczában 7-ik szám) úgy mint minden hiteles könyvárusnál kapható:

ESZTHER.

REGÉNY.

HÁROM KÖTETBEN.

Ára füzve 3 forint pp.

Előfizetési fölhívás

A

PESTI NAPLÓ

második évnegyedes,

april—jun. folyamára.

Vidékre postán küldve . . . 5 frt.

Helyben házhoz-hordással . . . 4 frt.

Az előfizetési díjak elfogadtatnak minden cs. kir. postahivatalnál, — és minden e lapok kiadóhivatalában uri utca 8 sz. a. 1-ső emeletén az udvarban, Emich Gusztáv könyvkereskedésében uri és kigyó-utca szegletén. Az előfizetési leveleket bérmentesítettnek kérjük.

 Figyelmeztetjük a. t. cz. előfizetőket, miszerint a jövő évnegyed elején a Pesti Napló tárczájában Stowe asszonynak Tamás Bátya kunyhója ünnepelt szerzőjének első művét messze felülmuló legújabb irányregényét fogjuk megkezdeni.

EMICH GUSZTÁV,

a „Pesti Napló” kiadó tulajdonosa.

Megjelent **EMICH GUSZTÁV** könyvkereskedésében Pesten s ál
Magyar- és Erdélyországban minden hiteles könyvárusnál kapható:

REGÉNYCSARNOK

A KÜLFÖLDI REGÉNYIRODALOM LEGJELESEBB MŰVEIBŐL SZERKESZT

KIADJA

RÉCSI EMIL.

ELSŐ ÉS MÁSODIK KÖTET:

HIUSÁG VÁSÁRA.

Írta **Thackeray M. Vilmos.**

Első és második kötet.

A külföldi „Regénycsarnok”ba legjelesebb külföldi regényíróknak leguja
elismert legjobb művei fognak jeles fordításokban felvétetni.

Megkezdí e gyűjteményt *Thackeray* nagyíírű angol regényírónak remekní
Hiuság vására, mely két kötetet teend. Ezzel egyidejűleg fog kiadatni *Sand Gy.*
ujabb regénye *Mont-Revêche*, három kötetben. További felvételre vannak kijel
Bulwer legujabb műve: *Az én regényem*, vagy *az angol élet változatosságai*. E
(Dickens-) től; *Bleak House*, és *Copperfield David* de *Vigny* Alfred marquistól; *C*
Mars vagy *egy összeesküvés XIII-dik Lajos alatt*, s egyáltalában a legjelesebb s
kedveltebb külföldi regényírók legujabb s legkitűnőbb művei.

Előfizetési ár: 12 kötetre 6 pfrt; vagy 6 kötetre 3 pfrt. F. évi május
dikén tul az előfizetési ár bérmentes postai szétküldés mellett teend: 12 kötetre
ftot, vagy 6 kötetre 3 pft 30 krt.

Egyes kötet bolti ára 36 pkr.

Minden 4—5 hétben 2—3 kötet fog kiadatni; minden kötet általában 8
nyolczadrétű, csinos de tömött nyomtatásu ívet foglaland magában.

SZÉPIRODALMI UJDONSÁG!

En most jelent meg **Heckenast Gusztávnál** Pesten és **EDELMANN KÁROLY** pesti könyvárusnál (váciútczában 7-ik szám) úgy mint minden hiteles könyvárusnál kapható:

ESZTHER.

REGÉNY.

HÁROM KÖTETBEN.

Ára füzve 3 forint pp.

Előfizetési fölhívás

A

PESTI NAPLÓ

második évnegyedes,

april—jun. folyamára.

Vidékre postán küldve . . . 5 frt.

Helyben házhoz-hordással . . . 4 frt.

Az előfizetési díjak elfogadtatnak minden es. kir. postahivatalnál, — és Pesten e lapok kiadóhivatalában uri utca 8 sz. a. 1-ső emeletén az udvarban, Emich Gusztáv könyvkereskedésében uri és kigyó-utca szegletén. Előfizetési leveleket bérmentesítettnek kérjük.

 Figyelmeztetjük a. t. cz. előfizetőket, miszerint a jövő évnegyed elején a Pesti Napló tárczájában Stowe asszonynak Tamás Bátya kunyhója ünnepelt szerzőjének első művét messze felülmuló legújabb irányregényét fogjuk megkezdeni.

EMICH GUSZTÁV,

a „Pesti Napló“ kiadó tulajdonosa.